

MÁNÁID- JA DÁSSEÁRVODEPARTEMEANTA

ON' mánnákonvenšuvdna

ON' konvenšuvda máná vuoigatvuodaid birra

Mearriduvvon Ovtastuvvon našuvnnain skábmamánu 20.b. 1989
Dohkkehuvvon Norgga bealis ođđajagimánu 8.b. 1991

Divoduvvon jorgaleapmi borgemánu 2006 oktan lassiprotokollaiguin

MÁNÁID- JA DÁ SSEÁRVODEPARTEMEANTA

ON' mánnákonvenšuvdna

ON' konvenšuvda máná vuoigatvuodaid birra

Mearriduvvon Ovtastuvvon našuvnnain skábmamánu 20.b. 1989
Dohkkehuvvon Norgga bealis ođđajagimánu 8.b. 1991

Divoduvvon jorgaleapmi borgemánu 2006 oktan lassiprotokollaiguin

ON⁷ konvenšuvdna máná vuoigatvuodaid birra
(mánákonvenšuvdna) eaktudáhtolaš lassiprotokoallaiguin:

- mánáid birra vearjuduvvon riidduin, miessemánnu 25.b.2000,
Norga vuolláičállán geassemánu 2000 (ávžžuhuvvon
dohkkehuvvot ráđđehusas cuoŋománu 25.b.2003)
- mánáid vuovdima birra, mánáprostišuvnna ja máná-
pornografijja birra, miessemánnu 25.b.2000, Norga
dohkkehan golggotmánnu 2.b.2001

Sisdoallu

ON' konvenšuvdna máná vuogatuodaid birra

Álgu	5
I. OASSI	8
Artihkkal 1	8
Artihkkal 2	8
Artihkkal 3	9
Artihkkal 4	9
Artihkkal 5	9
Artihkkal 6	10
Artihkkal 7	10
Artihkkal 8	10
Artihkkal 9	11
Artihkkal 10	11
Artihkkal 11	12
Artihkkal 12	12
Artihkkal 13	13
Artihkkal 14	13
Artihkkal 15	13
Artihkkal 16	14
Artihkkal 17	14
Artihkkal 18	15
Artihkkal 19	15
Artihkkal 20	16
Artihkkal 21	16
Artihkkal 22	17
Artihkkal 23	17
Artihkkal 24	18
Artihkkal 25	19
Artihkkal 26	19
Artihkkal 27	20
Artihkkal 28	21
Artihkkal 29	21
Artihkkal 30	22
Artihkkal 31	23
Artihkkal 32	23
Artihkkal 33	23
Artihkkal 34	24

Artihkkal 35	24
Artihkkal 36	24
Artihkkal 37	25
Artihkkal 38	25
Artihkkal 39	26
Artihkkal 40	26
Artihkkal 41	28
II. OASSI	29
Artihkkal 42	29
Artihkkal 43	29
Artihkkal 44	30
Artihkkal 45	31
III. OASSI	33
Artihkkal 46	33
Artihkkal 47	33
Artihkkal 48	33
Artihkkal 49	33
Artihkkal 50	33
Artihkkal 51	34
Artihkkal 52	34
Artihkkal 53	35
Artihkkal 54	35
LASSIPROTOKOALLAT	
Eaktudáhtolaš protokoalla ON' konvenšuvdnii máná vuoigatvuodaid birra mánáide vearjoduvvon riiduin, miessemánnu 25. b 2000.	36
Eaktudáhtolaš protokoalla ON' konvenšuvdnii máná vuoigatvuodaid birra mánáid vuovdima, mánnáprostitušuvnna ja mánnápornografija ektui, miessemánnu 25. b 2000.	43

ON' konvenšuvdna máná vuoigatvuodaid birra (sámegillii jorgaluvvon)

ON' konvenšuvdna máná vuoigatvuodaid birra Skábmamánnu 20.b.1989

Mearriduvvon ja rahppojuvvon vuolláičállimii, dohkkehuvvon ja vuostáiváldojuvvon ON' váldočoahkkima resolušuvnnas 44/25, skábmamánnu 20.b.1990, fámus Čakčamánu 2.b.1990, oktiisoahpevaš 49.artihkaliin.

Álgu

Riikkat mat leat áššebealit dán konvenšuvdnii,

mat vuhtiiváldet dan dovddastusa ahte olmmošsohkagotti buot mieldeahitud eamis-ožžojuvvon árvu, sin ovttalágan ja buhttekeahkes vuoigatvuodát, prinsihpaid mielde mat leat deattuhuvvon Ovtastuvvon našuvnnaid lihtus, leat vuodđun luđolašvuhtii, rehálašvuhtii ja ráfái máilmmis, mat vuhtiiváldet ahte Ovtastuvvon našuvnnaid álbmogat dán Lihtus leat duodaštan sin oskku vuodđoolmmošvuoigatvuodaide ja juohke olbmo árvvolašvuhtii ja árvui, ja ahte sii leat mearridan ovddidit sosiálalaš ovddádusa ja buoret eallineavttuid stuorát luđolašvuodas,

mat dovddastit ahte Ovtastuvvon našuvnna leat Máilmmijulggaštusas olmmošvuoigatvuodaid birra ja riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodaid konvenšuvnnain soahpan ahte buohkain lea gáibáduš oažžut vuoigatvuodaid ja luđolašvuodaid mat dán leat deattuhuvvon, almmá makkárga earuheimiin nállegullevašvuoda, liiki ivnni, sohkabeali, giela, oskkoldaga, politihkalaš dahje eará áddejumi geažil, našunála dahje sosiála duogážiš, opmodatdili, riegeamei dahje eará dilálašvuoda geažil,

mat muittuhit ahte Ovtastuvvon našuvnna Máilmmijulggaštusas olmmošvuoigatvuodaid birra leat deattuhan ahte mánáin lea vuoigatvuodta oažžut erenoamáš áittardeami ja veahki,

mat leat vissasat dasa ahte bearaš, mii lea servodaga vuodđoovttadat ja lunddolaš rámma buot su bearašmieldeahitudaide ja erenoamážit mánáid ahtanuššamii ja buorredillái, berre oažžut dárbbalaš suodjalusa ja veahki vai dat ollásit sáhttá badjelasas váldit iežas geatnegasvuodaid servodagas,

mat dovddastit ahte mánát berrejit bajásšaddat bearašbirrasis, dilis mas lea ilolašvuohta, ráhkisvuohta ja áddejupmi sihkarastit sin persovnnalašvuođa ollislaš ja oadjebas ovdáneami,

mat oaivvildit ahte mánát ollásit berrejit ráhkkanahthtojuvvot eallit iežaset eallima servodagas, ja bajásgešsojuvvojit daid idealaid mielde mat leat deattuhuvvon Ovtastuvvon našuvnnaid lihtus, erenoamážit dakkár vuoigŋain man vuodđun lea ráfi, árvvolašvuohta, gierdevašvuohta, luđolašvuohta, ovttaláganvuohta ja solidaritehta,

mat vuhtiiváldet dárbbu ahte mánáide addit erenoamáš áittardeami lea deattuhuvvon Genève-julggaštusas mánáid vuoigatvuođaid birra jagis 1924 ja Julggaštusas mánáid vuoigatvuođaid birra mearriduvvon Ovtastuvvon našuvnnaid Váldochoahkkimis skábmamánu 20. b. 1959 ja dovddastuvvon Máilmmijulggaštusas olmmošvuoigatvuođaid birra, Riikkaidgaskasaš konvenšuvnnas siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra (erenomážit 23. ja 24. artihkaliin), Riikkaidgaskasaš konvenšuvnnas ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid birra (erenomážit 10. artihkalis) ja sierraorganisašuvnnaid ja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaid njuolggadusain ja guoskevaš instrumeanttain mat gozihit mánáid čálgandili,

mat vuhtiiváldet, nu mo daddjo Julggaštusas mánáid vuoigatvuođaid birra, ahte «mánát geat rumašlaččat ja psyhkalaččat eai leat láddan dárbašit sierra suodjalusdoaimmaid ja erenoamáš áittardeami, dása gullá heivvolaš láhkamearriduvvon suodjalusa sihke ovdal ja maŋŋil riegádeami»,

mat muittuhit dahkkojuvvon mearrádusaid Julggaštusas sosiálalaš ja rievttálaš prinsihpain mánáid čálgandili suodjalusa birra, erenomážit go lea ságas soddjehit mánáid biebmoruovttuide ja adopteret sisriikalaččat dahje olgoriikii, Ovtastuvvon našuvnnaid standárdda vuolimusmearrádusat riektedikšuma hárrái mat gusket vuolleahkásaččaide (Beijingnjuolggadusat) ja Julggaštus nissoniid ja mánáid suodjalusa birra heahtediliin ja vearjuduvvon riidduin.

mat dovddastit ahte buot riikkain máilmmis leat mánát geat ellet erenoamáš vátis dilis, ja ahte dáid mánáid galgá erenomážit vuhtiiváldit,

mat dohkálaččat vuhtiiváldet dan mearkkašumi mii juohke álbmoga árbevieruin ja kultuvrralaš árvvuin lea mánáid suodjaleamis ja oadjebas ovdáneamis, mat dovddastit riikkaidgaskasaš ovttasbarggu mearkkašumi buoridan dihtii mánáid eallindili buot riikkain, erenomážit ovdánahttinriikkain,

leat ovttasráđiid mearridan čuoovovaččat:

I. OASSI

Artihkkal 1

Dán konvenšuvnnas oaivvilduvvojit mánnán buot olbmot vuollel 18 jagi, jus máná ollesahki ii leat biddjojuvvon árabun dan láhkaaddima vuodul mii gusto mánnái.

Artihkkal 2

1. Riikkat mat leat áššebealit dán konvenšuvnna mielde, galget doahttalit ja sihkkarastit daid vuoigatvuodaid mat leat mearriduvvon dán konvenšuvnnas juohke mánnái sin duopmoválddi siskkobealde, almmá manje lágán vealahemiin ja beroškeahtta máná, su váhnemiid dahje suoddjáriid nállegullevažvuodas, liiki ivnnis, sohka-bealis, gielas, oskkoldagas, politihkalaš dahje eará áddejumiin, našuvnnalaš, čearddalaš dahje sosiálalaš duogázis, opmodatdilálašvuodain, doaimmashehttejumis, riegádusas dahje eará dilis.
2. Áššebealit galget fuolahit dárbbalaš doaimbajuid vai sihkkarastet mánnái suodjalusa buotlágán vealahemiid vuostá dahje ránggáštusa sin váhnemiid, sin suoddjáriid dahje bearašmielahahtuid dili, doaimma, oaiviliid dahje oskku vuodul.

Artihkkal 3

1. Buotlágán doaimmain mat gusket mánnái, dahkkojuvvoš dat almmolaš dahje priváhta čálgandilleovddideaddji organisašuvnnain, duopmostuoluin, hálddahaslaš eiseválddiin dahje lánkaaddi orgánain, de galgá dat mii mánnái lea buoremus, leat vuhtiiváldima vuodđun.
2. Áššebealit váldet badjelaset sihkkarastit mánnái dan suodjaleami ja áittardeami mii su áigeloaktimii lea dárbbaslaš, seammás go vuhtiiváldet vuoigatvuodaid ja geatnegasvuodaid mat leat váhnemiin, suoddjáriin dahje eará ovttaskas olbmui geain lea juridihkalaš ovddasvástádus mánnái, ja galget fuolahit buot heivvolaš lánkaráhkadahtti ja hálddahaslaš doaimbajuid dán ulbmila várás.
3. Áššebealit galget sihkkarastit ahte dat ásašusat ja bálvalusat main lea ovddasvástádus máná áittardeamis dahje suodjaleamis, čuvvot daid standárdaid maid gelbbolaš eiseválddit leat mearridan, erenoamážit mii guoská sihkarvuhtii, dearvvašvuhtii, bargiidlohkui ja gelbbolašvuhtii ja maidái dohkálaš bajitbearráigehččui.

Artihkkal 4

Áššebealit galget fuolahit buot heivvolaš lánkaráhkadahtti, hálddahaslaš ja eará doaimbajuid duohtandahkat vuoigatvuodaid mat dovddastuvvojit dán konvenšuvnnas. Ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuodaid galget áššebealit fuolahit eanemus lágis siskkobealde daid resursaid maid badjel sii ráđđejit, ja jus dárbu de riikkaidgaskasaš ovttasbarggu rámmaid siskkobealde.

Artihkkal 5

Áššebealit galget doahttalit dan ovddasvástádusa ja daid vuoigatvuodaid ja geatnegasvuodaid mat leat váhnemiin, fulkkiin dahje báikkálaš servodaga olbmui báikki vieru mielde, suoddjáriin dahje earáin geain mánnái lea juridihkalaš ovddasvástádus, vai addet bagadallama ja doarjaga, su attáldagaid ja áhpiid ovdáneami mielde, nu ahte mánná galgá sáhttit čadahit vuoigatvuodaid mat leat dovddastuvvon dán konvenšuvnnas.

Artihkkal 6

1. Áššebealit dovddastit ahte juohke mánás lea eamis-ožžojuvvon vuoigatvuohta eallimii.
2. Áššebealit galget nu guhkás go lea vejolaš sihkkarastit vai mánná ceavzá ja bajásšaddá.

Artihkkal 7

1. Mánná galgá registrerejuvvot dakka maŋŋil riegádeami ja sus galgá leat riegádeami rajis vuoigatvuohta nammii, oamastit alccesis stáhtaboargárvuoda, ja nu guhkás go lea vejolaš, leat vuoigatvuohta dovdat váhnemiiddis ja áittarduuvot sis.
2. Áššebealit galget sihkkarastit dáid vuoigatvuodaid čadaheami nu ahte čuvvojuvvojit našuvnalaš lágat ja sin geatnegasvuodát guoskevaš riikkaidgaskasaš instrumeantaid vuodul dán suorggis, erenoamážit jus mánná muđui livččii šaddan riikkagullevašvuoda haga.

Artihkkal 8

1. Áššebealit geatnegahttojuvvojit doahttalit máná vuoigatvuoda seailluhit identitehtas, nu maiddáid stáhtaboargárvuoda, nama ja bearašdili nu mo dat leat dohkkehuvvon lágas, almmá lobiheamit áššái seaguhit.
2. Jus mánás lobihis vugiin váldet identitehta ollásit dahje belohakkii, galget áššebealit veahkehit ja suodjalit dárbbu mielde, dainna áigumušain ahte sonjođánit fas oččošii identitehtas.

Artihkkal 9

1. Áššebealit galget sihkkarastit ahte mánná ii earuhuvvo iežas váhnemiin sin dáhtu vuostá, earret go gelbbolaš eiseválddit, mat galget rievvtálaččat geahččalit ášši, gustojeaddji lágaid ja áššemeannudannjuolggadusaid mielde, mearridit ahte mánnái lea buoremus earuhuvvot eret. Dákkár mearrádus sáhttá leat dárbbalaš erenoamáš dáhpáhusain omd. jus váhnemat illástit máná ja atnet fuollameahttunvuoda mánnái dahje jus váhnenguovttos ássaba goabbatsajis ja nu fertte mearriduvvot gos mánná galgá ássat.

2. Go ášši meannuduvvo 1.čuooggá mielde, galget buot áššebealit geaidda ášši guoská, oazžut vuogasvuoda oassálastit áššemeannudeamis ja ovdanbuktit oainnuideaset.

3. Áššebealit galget doahttalit dan vuoigatvuoda mii lea mánás, gii lea earuhuvvon eret nuppi dahje goappaš váhnemiin, das ahte doalahit jámma persovnnalaš oktavuoda ja njuolggá oktavuoda goappaš váhnemiiguin, earret fal dalle go dát ii leat buoremus mánnái.

4. Jus dákkár earuheami sivvan lea dahku maid okta áššebealli lea álggahan, omd. jus goappaš dahje nuppi váhnema dahje máná iežas gittaduoguštit, giddagassii bidjet, eksiilii šaddá, olggosgevrejuvvo riikkas dahje jápmá, (guoská buotlágan jápminsivaide dan áiggis go son lea dán áššebeali hálddus), de galgá áššebealli bivdima vuodul addit váhnemiidda, mánnái, dahje, jus heive, eará bearašlahttui dettolaš čuvgehusaid dán bearašlahtu/daid bearašlahtuid ássanbáikki birra geat eai leat das, jus dát ii leat vahágin mánnái. Áššebealit galget lassin gozihit ahte dákkár bivdima ovdandivvun iešalddes ii galgga vahágahttit olbmo dahje olbmuid geaidda dat guoská.

Artihkkal 10

1. Áššebeliid geatnegasvuodaid mielde, 9. artihkala 1.čuooggá vuodul, galget máná dahje su váhnemiid ohcamat ahte beassat vuolgit eatnamii dahje eret dan eatnamis mii gullá nuppi áššebeallái go ulbmil lea bearraša oktiiboahhtin, meannuduvvot áššebeliin positiivvalaš, olmmošlaš ja jođanis vugiin. Áššebealit galget lassin sihkkarastit ahte dákkár ohcama ovdandivvun ii galgga leat vahágin ohcciide ja sin bearrašiid mieldelahtuide.

2. Jus máná váhnenguovttos orruba goabbatge riikkas, galgá mánás leat vuoigatvuodta doalahit jámma persovnnalaš oktavuodaid ja njuolggá

oktavuodaid goappaš váhnemiiguin, earret fal erenoamáš dilalášvuodain. Dán ulbmilii ja áššebealiid geatnegasvuodaid 9. artihkala 1. čuoggá vuodul, galget áššebealit doahhtalit máná ja su váhnemiid vuoigatvuoda guodđit juohke riikka, maiddá iezaset, ja maiddá vuolgit iežaset riikii. Vuoigatvuohta guodđit juohke riikka galgá dušše leat gáržžiduvvon láhkamearrádusa vuodul mii lea dárbbášlaš suodjalit našuvnnalaš sihkkarvuoda, almmolaš ortnega (ordre public), almmolaš dearvvašvuoda dahje morála dahje earáid vuoigatvuodaid ja luđolašvuodaid, ja mat sohpet oktii daiguin eará vuoigatvuodaiguin mat leat dovddastuvvon dán konvenšuvnnas.

Artihkkal 11

1. Áššebealit galget fuolahit doaimmaid maiguin sáhtta vuostábargat lobihis mánnádoalvuma olggos riikkas ja ii šat ruovttoluotta buktuojuvvot olgoriikkas.
2. Dán ulbmilii galget áššebealit ovddidit guovttebealát dahje mánggabealát šiehtadusaid dahje guorrasit šiehtadusaide mat gávdnojit.

Artihkkal 12

1. Áššebealit galget dáhkidit mánnái gii stánde buktit iežas oaiviliid, vuoigatvuoda dovddahit dáid oaiviliid juohke dilálašvuodas mii guoská mánnái, ja bidjat máná oaiviliidda dohkálaš deattu su agi ja rávisvuoda ektui.
2. Dán ulbmila várás galgá mánnái erenoamážit addojuvvot vuogasvuohta vuhtiiváldojuvvot juohke rievttálaš ja hálddahušlaš áššemeannudeamis mii guoská mánnái, juogo njuolggá dahje muhtin ovddasteaddji dahje heivvolaš orgána bokte, dakkár vugiin mii lea našuvnnalaš rievtti áššemeannudannjuolggadusaid mielde.

Artihkkal 13

1. Mánás galga leat vuoigatvuohta sáni cealkinfriddjavuhtii; dát vuoigatvuohta galgá fátmastit luđolašvuođa oheat, vuostáiváldit ja juogadit čuvgehusaid ja ideáid, juohke šlájás beroškeahtta rájain, dáhpáhuvas dál njálmmálaččat, čálalaččat dahje deaddiluvvon hámis, dáiddalaš hámis dahje vaikko makkár eará olggosbuktinvugiin man mánná lea válljen.

2. Dán vuoigatvuođa čađaheamis sáhttet leat dihto ráddjehusat, muhto duššefal ráddjehusat mat leat láhkii čállon ja mat leat dárbblašlaččat:

a) earáid vuoigatvuođaid ja beaggima dihtii, dahje

b) suddjet našuvnnalaš sihkkarvuođa, almmolaš ortnega (ordre public) dahje almmolaš dearvvašvuođa dahje morála.

Artihkkal 14

1. Áššebealit galget doahttalit máná jurddaluđolašvuođa, oamedovdoluđolašvuođa ja oskkoldatluđolašvuođa vuoigatvuođa.

2. Áššebealit galget doahttalit váhnemiid, dahje suoddjáriid, vuoigatvuođa ja geatnegasvuođa neavvut máná su vuoigatvuođaidis geavaheami birra dakkár vugiin mii heive máná ovdáneapmái dađistaga.

3. Luđolašvuohta ovdanbuktit iežas oskkoldaga dahje vissismahttojumi sáhtta duššefal biddjot daid ráddjeyumiid vuollái mat lágas leat mearriduvvon ja mat leat dárbblašlaččat suddjet almmolaš oadjebasvuođa, ortnega, dearvvašvuođa dahje morála dahje earáid vuodđovuoigatvuođaid ja luđolasvuođaid.

Artihkkal 15

1. Áššebealit dovddastit máná organisašuvdnaluđolašvuođa ja luđolašvuođa vuoigatvuođa oassálastit ráfálaš čoahkkanemiin.

2. Eai sáhte biddjojuvvot eará ráddjemat dáid vuoigatvuođaid čađaheamis earágo dat mat gáibiduvvojit lága mielde ja mat leat dárbblašlaččat demokráhtalaš servodagas vuhtiiiváldidettiin našuvnnalaš sihkkarvuođa dahje

almmolaš oadjebasvuoda, almmolaš ortnega (ordre public), dahje suddjet almmolaš dearvvašvuoda dahje morála dahje suddjen dihtii earáid vuoigatvuođaid ja luđolašvuođaid.

Artihkkal 16

1. Ii oktage mánná galgga gillát summalis dahje lobihis seaguheami su priváhtaeallimii, bearrašii, ruktui dahje su oktavuotnadoallamiidda, dahje lobihis fallehusaid su gudnái dahje beaggimii.

2. Mánás lea vuoigatvuohta lága bokte suodjaluvvot dakkár seaguhemiid dahje dakkár fallehusaid vuostá.

Artihkkal 17

Áššebealit dovddastit mediaid dehálaš rolla ja galget sihkkarastit vai mánnái leat olamuttus dieđut ja fáttát iešguđetlágan našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš gálduin, erenoamážit dain main ulbmil lea ovddidit máná sosiálalaš, vuoijŋalaš ja morálalaš čálgandili ja rumašlaš ja psyhkalaš dearvvašvuoda. Dán ulbmiliid galget áššebealit:

a) movttiidahttit mediaid lávdadahttit dieđuid ja fáttáid main mánnái lea sosiálalaš ja kultuvrralaš árvu ja mat leat 29. artihkala vuoijŋa mielde,

b) movttiidahttit riikkaidgaskasaš ovttasbargguin buvttadit, lonohallat ja lávdadahttit dakkár dieđuid ja fáttáid iešguđetlágan kultuvrralaš, našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš gálduin,

c) movttiidahttit buvttadit ja lávdadahttit mánáidgirjiid,

d) movttiidahttit mediaid erenoamážit vuhtiiváldit mánáid gielalaš dárbbuid, geat gullet unnitloguálbmogii dahje eamiálbmogii,

e) movttiidahttit heivvolaš njuolggadusaid ovdánahttima suddjen dihtii mánáid dakkár dieđuid ja fáttáid vuostá mat leat vahágiin mánáid čálgandillái, guorahaladettiin 13. ja 18. artihkaliid mearrádusaid.

Artihkkal 18

1. Áššebealit galget áŋgirusšat vai sihkkarastojuvvo dan prinsihpa dovddastus ahte goappaš váhnemiin lea máná bajásgeassimis ja ovdáneamis oktasaš ovddasvástádus. Váhnemiin, dahje suoddjáriin lea váldoovddasvástádus máná bajásgeassimis ja ovdáneamis. Sin váldoáššin galgá leat dat mii mánnái lea buoremus.

2. Vai dáhkidit ja ovddidit dán konvešuvnnas mearriduvvon vuoigatvuodaid, galget áššebealit addit heivvolaš doarjaga váhnemiidda ja suoddjáriidda go sii doaimmahit geatnegasvuodaideaset bajásgeassit máná, ja sii galget fuolahit vai ovddiduvvojit ášahusat, ortnegat ja bálvalusat mánnááittardeami várás.

3. Áššebealit galget fuolahit buot dárbbaslaš doaibmabijuid vai sihkkarastet ahte virgedoaibmi váhnemiid mánát ožžot vuoigatvuoda atnit ávkin áittardanbálvalusaid ja –ortnegiid mánáid várás go sii devdet daid eavttuid.

Artihkkal 19

1. Áššebealit galget fuolahit buot dárbbaslaš láhkaráhkadahtti, hálddahušlaš, sosiálalaš ja oahpahušlaš doaibmabijuid suodjalan dihtii máná buotlágan rumašlaš dahje psykalaš veahkaváldimis, vahágahttimis dahje boasttogeavaheamis, fuollameahtunvuodas dahje healbadahtti dikšumis, illasteamis dahje ávkkástallamis, maiddái seksuálalaččat veagalváldimis, dan áiggis go mánná lea nuppi dahje goappaš váhnemiid, suoddjáriid dahje juo eará olbmo áittardusas.

2. Dákkár suodjalandoaibmabijut berrejit fátmmastit doaibmevaš prosedyraid das mo hábmet sosiálalaš prográmmaid mat addet dárbbaslaš doarjaga mánnái ja sidjiide geat máná áittardit, ja semmas eará eastadeaddji vugiid, cuiggodusa, rapporterema, dobbeličujuhusa, iskkadeami, dikšuma ja čuovvoleami jus deaivá leat mánáid illasteapmi nu mo ovdalis válddáhuvvon ja, jus dárbu, rievttálaš čuovvoleapmi.

Artihkkal 20

1. Mánás, gii gaskaboddosaččat dahje bistevaččat lea eretdolvojuvvon su bearašbirrasis, dahje gii iežas beroštumi mielde ii sáhte oažžut lobi joatkit orrut dán birrasis, sus galgá leat vuoigatvuohta sierranas suodjalussii ja doarjagii stáhta bealis.

2. Našuvnnalaš lágaid mielde galget áššebealit sihkkarastit eará vejolaš áittardeami dákkár mánnái.

3. Dákkár áittardeapmi sáhtá omd. fátmmastit saddjehuvvoma biebmoruktui, Kafalai islámalaš lága mielde, adopšuvnna dahje, jus dárbu, saddjehit máná áсахussii mii heive áittardit mánáid. Go iešgudetlágan čovdosat dárkkuhuvvojit, galgá dohkálaš láhkái vuhtii váldit sávaldaga ahte mánná oažžu joatkevašvuođa bajásgeassimis ja vuhtii váldit máná čearddalaš, oskkoldatlaš, kultuvrralaš ja gielalaš duogáža.

Artihkkal 21

Áššebealit geat dohkkehít ja/dahje diktet adopšuvnna, galget sihkkarastit ahte dat mii lea buoremus mánnái, galgá leat bajimus vuhtiiváldámuš, ja sii galget:

a) sihkkarastit ahte adopšuvdnalohpi addojuvvo duššefal gelbbolaš eiseváldiin geat gustojeaddji lágaid ja áššemeannudannjuolggadusaid ja áigequovdilis ja luohkkevaš čuvgehusaid mielde mearridit mieđihit adopšuvnna dan dili vuodul mii mánás lea váhnemiid, fulkkiid ja suoddjáriid ektui, ja ahte dat olbmot geaidda dat guoská, jus dárbbasuvvo, leat mieđihan adopšuvnna das manjil go sidjiide leat addojuvvon dievaslaš dieđut ja ráđdeaddimat mat leat dárbbaslaččat.

b) dovddastit ahte adopšuvdna nuppi riikkas nubbái sáhtá adnojuvvot leat oktan molssaevttolaš vuohkin máná áittardeamis, jus mánná ii sáhte saddjehuvvot biebmobearraša lusa dahje adopterejuvvot, dahje jus ii man ge heivvolaš láhkái sáhte áittarduvvot máná ruovtturiikkas,

c) sihkkarastit ahte mánná gii adopterejuvvo eará riikii, návddaša seammá suodjalandoaimmaid ja njuolggadusaid mat gullet sisriikkalaš adopšuvdnii,

d) fuolahit buot dárbbaslaš doaibmabijuid sihkkarastin dihtii ahte olgoriikii

adopšuvdna ii mielddisbuvtte eahperehálaš ekonomalaš vuoittu sidjiide geat leat leamaš adopterema mieldeváikkuheaddjit,

e) go lea ávkkálaš, ovddidit dán artihkala ulbmila dan bokte go dahket guovttebealát dahje mánggabealát ortnegiid dahje šiehtadusaid, ja dán rámma siskkobealde ángiruššet sihkkarastit ahte máná saddjeheapmi nuppi riikkas dahkkojuvvo gelbbolaš eiseválddiin dahje orgánain.

Artihkkal 22

1. Áššebealit galget fuolahit heivvolaš doaibmabijuid sihkkarastin dihtii ahte mánát geat ohcet báhtareaddjestáhtosa dahje geat adnojuvvojit leat báhtareaddjin gustojeaddji riikkaidgaskasaš dahje našuvnnalaš rievtti ja geavvada mielde, beroškeahtá das bohtet go sii akto dahje leatgo váhnemat dahje eará olmmoš sin ofelastime, de galget sii oažžut dárbbášlaš suodjalusa ja olmmošlaš veahki ávkin atnit gustojeaddji vuoigatvuodaid mat leat dovddastuvvon dán konvenšuvnnas ja eará riikkaidgaskasaš dokumeanttain olmmošvuoigatvuodaid birra dahje olmmošlaš diliid hárrái main namahuvvon riikkat leat áššebealit.

2. Dán ulbmila várás galget áššebealit, dan láhkai mo lea ávkkálaš, ovttasbargat buot ánggirdemiiguin maid leat álggahan Ovttastuvvon našuvnnat ja eará gelbbolaš stáhtaidgaskasaš dahje ii-stáhtalaš orgánisašuvnnat mat ovttasbarget Ovttastuvvon našuvnnain, vai suodjalit ja veahkehit dákkár máná ja barget guorrat juohke báhtareaddjemáná váhnemiid dahje eará bearašmiellahtuid háhkan dihtii čuvgehusaid mat leat dárbbášlaččat vai mánná fas ovttastahttojuvvo bearrašiinnis. Jus ii leat vejolaš gávdnat váhnemiid dahje eará bearašmiellahtuid, galgá mánnái addojuvvot seammá suodjaleapmi go juohke eará mánnái gii juoga man siva geažil lea bistevaččat dahje gaskaboddosaččat rievduvvon bearašbirrasis, nu mo lea mearriduvvon dán konvenšuvnnas.

Artihkkal 23

1. Áššebealit dovddastit ahte psyhkalaš dahje rumašlaš doaimmashehttejuvvon mánás, berre leat ollesárvosaš ja dohkálaš eallin, dilálašvuodain mat sihkkarastet árvvolašvuoda, ovddidit iešheanalašvuoda ja veahkehit máná aktiivvalaččat oassálastit servodagas.

2. Áššebealit dovddastit ahte doaimmashehttejuvvon mánáin lea vuoigatvuohta erenoamáš áittardeapmái ja galget, jovssahahtti ressursarámmaid siskkobealde, movttiidahttit ja sihkkarastit ahte mánát, geat devdet eavttuid ja mánáid áittardanolbmot, ožžot veahki maid leat ohcan ja mii lea govttolaš máná dili ja váhnemiid dahje eará áittardanolbmuid dili vuodul.

3. Dan seammás go dovddastuvvo ahte doaimmashehttejuvvon mánáin leat erenoamáš dárbbut, galgá veahkki mii addojuvvo 2. čuoggá mielde addojuvvot nuvttá go lea vejolaš, seammás go váhnemiid dahje eará áittardanolbmuid ruhtadilli árvoštallojuvvo, ja veahkki galgá lágiduvvot nu ahte doaimmashehttejuvvon mánát ožžot olamuddui ja vuostáiváldet oahpahusa, oahpu, dearvvašvuođabálvalusaid, veajuidahnttinbálvalusaid, bargoeallimii ráhkkaneari ja vuoigastanvejolašvuođaid dan láhkai ahte máná joksá buoremus vejolaš sosiálalaš searvvaheami ja persovnnalaš ovdáneami, maiddá su kultuvrralaš ja vuoigastanvejolaš ovdáneami.

4. Riikkaidgaskasaš ovttasbarggu vuoigastan galget áššebealit ovddidit heivvolaš diehtolonohallama eastadeaddji dearvvašvuođabarggu ja medisiinnalaš, psykologalaš ja fysihkalaš divššu hárrái doaimmashehttejuvvon mánáide, dása gullá maid lávdadahttit ja lámhit olamuddui dieđuid veajuidahnttinvuogiin, oahpahas ja fidnobagadallanbálvalusain, vai áššebealit nákeajit buoridit sin návcca ja gelbbolašvuođa ja lasihit vásáhusaid dán surggiin. Dán oktavuodas galgá erenoamážit vuhtiiváldit ovdánahttinriikkaid dárbbuid.

Artihkkal 24

1. Áššebealit dovddastit máná vuoigatvuođa návddašit alimus jovssahahtti dearvvašvuođadási ja buozanvuođa ja veajuidahnttima dikšunfálaldagaid. Áššebealit galget ángiruššat sihkkarastit vai mánáin ii rieviduvvo vuoigatvuohta olahit dákkár dearvvašvuođabálvalusaid.

2. Áššebealit galget bargat ollislaččat čadahit dán vuoigatvuođa ja galget erenoamážit dahkat ávkálaš doaimmabijuid vai:

a) njuoratmánájápmu ja mánájápmu geahppána,

b) sihkkarastet ahte addojuvvo dárbbalaš doavttereahkki ja dearvvašvuohtafuola buot mánáide, ja deattuhuvvo ovddidit vuoddearvvašvuođabálvalusa,

c) bargat hehttet buozanvuodaid ja boasttobiebmodoalu, maiddá i vuoddearvvašvuodabálvalusa rámmaid siskkobealde, earret eará geavahettiin dálá olahatti teknologii ja go láchet geavahanláhkái doarvá eallámušvalli biebmogávvuid ja buhtes juhkančázi, dan seammás go árvvoštallá birasnuoskkideami váraid ja riskkaid,

d) sihkkarastit heivvolaš dearvvašvuodaáittardeami etniide ovdal ja maŋgil bárdnama,

e) sihkkarastit ahte buot servodatgearddit, erenoamážit váhnemat ja mánát, ožžot dihtosii, ja olamuddui oahpahusa vuoddomáhtolašvuodas ja veahkehuvojat atnit dan máhtolašvuoda mii guoská mánáid dearvvašvuhtii ja biebmodollui, mánáid njamaheami ávkki, buhtisindoallama, birasčorgatvuoda ja lihkohisvuodaid eastadeami,

f) ovdánahttit eastadeaddji dearvvašvuodafuola, váhnenbagadallama ja oahpahusa ja bálvalusaid bearašplánema oktavuodas.

3. Áššebealit galget buot beaktilis ja heivvolaš doaimbajuid dahkat vai heahttihuvvo sajáiduvvan árbevirolaš geavvadat mii lea vahágin mánáid dearvvašvuhtii.

4. Áššebealit leat geatnegahttojuvvon ovddidit ja movttiidahttit riikkaidgaskasaš ovttasbarggu dainna ulbmilin ahte dađistaga duohtandahkat buot vuoigatvuodaid mat leat dovddastuvvon dán artihkkalis. Dán oktavuodas galgá erenoamážit vuhtii váldit ovdánahttinriikkaid dárbbuid.

Artihkkal 25

Áššebealit dovddastit ahte mánás, gean gelbbolaš eiseválddit leat saddjehan áittardeapmái, suodjaleapmái dahje rumašlaš dahje psyhkalaš divššodeapmái, lea vuoigatvuodas áigges áigái árvvoštallat dan divššu maid máná oazžu ja buot eará áššái guoski diliid main lea mearkkašupmi máná saddjeheapmái.

Artihkkal 26

1. Áššebealit galget dovddastit juohke máná vuoigatvuodaid oazžut sosiálalaš oadjoaddosiid, nu maiddá sosiálalaš dáhkádusa, ja galget doaimmahit dárbbaslaš doaimbajuid vai máná joksá ollislaš vuoigatvuodaid riikka láhkamearrádusaid mielde.

2. Dákkár oadjoaddosat berrejit, go lea heivvolaš, addojuvvot nu ahte vuhtiiváldá resursaid ja máná dilálašvuodaid ja daid olbmuid dili geain lea ovddasvástádus bajásdoallat máná, ja seammás vuhtiiváldit eará beliid main lea mearkkašupmi oadjoaddosiid ohcamii maid mánná dahje máná ovddasteaddji lea ovddidan.

Artihkkal 27

1. Áššebealit dovddastit juohke mánás leat vuoigatvuoda eallindássái mii lea doarvái buorre máná rumašlaš, psyhkalaš, vuoiglaš, morálalaš ja sosiálalaš ovdáneapmái.

2. Váhnemiin dahje earáin geain mánnái lea ovddasvástádus, lea vuoddoovddasvástádus sihkkarastit, sin áhpit ja ekonomálaš vejolašvuodaid vuodul, eallineavttuid mat leat dárbbaslaččat máná ovdáneapmái.

3. Našunála dili vuodul ja sin ekonomalaš vejolašvuodaid siskkobealde, galget áššebealit fuolahit heivvolaš doaibmabijuid veahkehan dihtii váhnemiid ja earáid geain lea mánnái ovddasvástádus, vai sáhttet duohtandahkat dán vuoigatvuoda, ja sii galget dárbbu mielde fuolahit ávnaslaš veahki ja doarjjadoaibmabijuid, erenoamážit biepmu, biktasiid ja orrunsaji hárrái.

4. Áššebealit galget fuolahit buot dárbbaslaš doaibmabijuid vai sihkkarastet ealihandoarjaga sisagáibideami mánnái sin váhnemiin dahje earáin geain lea ruđalaš ovddasvástádus mánnái, orožit sii dan riikkas dahje olgoriikkas. Erenoamážit go máná ruđalaš ovddasvástideaddji ássá eará riikkas go mánná, galget áššebealit ovddidit riikkaidgaskasaš soahpamušaid doarjuma dahje dahkat dákkár soahpamušaid dahje ráhkadahttit eará ávkkálaš ortnegiid.

Artihkkal 28

1. Áššebealit dovddastit máná oahpahusvuoigatvuoda, ja joksán dihtii dán vuoigatvuoda dađistaga ja ovttalágan vejolašvuodaid vuodul galget sii erenoamážit:

a) dahkat vuodđooahpahusa geatnegahttojuvvon ja nuvtá olamuddui buohkaide,

b) movttiidahttit ovdánahttit iešguđetlágan joatkkaohpahusvugiid, dása gullá dábálašfágaid ja fidnofágaid oahpahus, oažžut daid olamuddui ja jovssahahtti juohke mánnái, ja fuolahit heivvolaš doaibmabijuid nu mo omd. álggahit oahpahusa nuvtá ja fállat ruđalaš veahki dárbbu mielde,

c) buot heivvolaš gaskaomiiguin dahkat alit oahpu jovssahahttin buohkaide juohkehažžii áhpideaset mielde,

d) dahkat oahpahusa ja fágaoahpahusa dieđuid ja bagadallama olamuddui ja jovssahahttin buot mánáide,

e) fuolahit doaibmabijuid vai movttiidahtta jeavddalaš skuvlavázzimii ja vai geahppána sin lohku geat eai gerge skuvlavázzima.

2. Áššebealit galget fuolahit buot dárbašlaš doaibmabijuid sihkkarastin dihtii ahte skuvlla disipliidna dahkko dan láchkai mii heive máná olmmošárvui ja dán konvenšuvnna mielde.

3. Áššebealit galget ovddidit ja movttiidahttit riikkaidgaskasaš ovttasbarggu oahppodiliid hárrái, erenoamážit bargat jávkadit diehtemeahttunvuoda ja analfabetismma máilmmis ja geahppudahttit nu ahte álkibut olahuvvojit dieđalaš ja teknologalaš máhtolašvuodát ja odđaaigásaš oahpahusvugiid háhkan. Dán oktavuodas galgá erenoamážit vuhtii váldit ovdánahttinriikkaid dárbbuid.

Artihkkal 29

1. Áššebealit leat ovttaoaivilis dasa ahte máná oahpahusa ulbmilin galgá leat:

a) ovddidit máná persovnnalašvuoda, áhpiid ja psykalaš ja rumašlaš dáidduid nu guhkás go lea vejolaš,

b) ovddidit olmmošvuoigatvuodaid árvvusatnima ja vuoddoludolašvuoda ja prinsihpaid maid Ovtastuvvon našuvnnaid lihttu lea mearridan,

c) ovddidit dan ahte árvvusatnit máná váhnemiid, sin erenoamáš kultuvrralaš identitehta, giela ja árvvuid, dan riikka našuvnnaš árvvuid gos máná ássá, riikkas gos son vejolaččat boahtá ja kultuvrraid mat leat earaláganat go máná iežas kultuvra,

d) ráhkkanahttit máná ovddasvástideaddji eallimii luđolaš servodagas dakkár vuoinŋain mas vuodđun lea áddejupmi, ráfi, gierdavašvuohta, sohkaбелиid dásseárvu ja buot álbmogiid gaskasaš ustivuohta, čearddalaš, našuvnnaš ja oskkoldatlaš joavkkuid ja olbmuid geat gullet eamiálbmogii,

e) ovddidit lunddolaš birrasa gudnis atnima

2. Ii guhtege oassi dán artihkalis dahje 28. artihkalis galgga áddejuvvot dan láhkái ahte sáhtta sisaseaguhit olbmuid ja organisašuvnnaid luđolasvuhtii ásahtit ja jođihit oahppoásahusaid, eavttuin ahte doalahuvvojit prinsihpat mat leat mearriduvvon dán artihkala 1. čuoggás, ja oahpahus maid dat ásausat addet, galgá heivet vuolimusgáibádusaide maid guoskevaš riika mearrida.

Artihkkal 30

Riikkain gos gávdnojit čearddalaš, oskkoldatlaš dahje gielalaš unnitlogut dahje olbmot geat gullet eamiálbmogii, de mánás, gii gullá dáidda unnitloguide dahje eamiálbmogii, ii galgga gieldit vuoigatvuoda ovttas eará miellahtuiguin geat gullet su jovkui, eallit nu ahte dat dávista sin kultuvrii, dovddastit gullevašvuoda iežaset oskkoldahkii, eallit oskkoldaga mielde dahje geavahit iežaset giela.

Artihkkal 31

1. Áššebealit dovddastit máná vuoigatvuoda vuoijjasteapmái ja oážžut asttoáiggi ja oassálastit stoahkamiin ja asttoáiggedoaimmain mat heivejit máná agi mielde ja galgá leat friddjavuohta oassálastit kultuvraeallimis ja dáiddalaš doaimmain.
2. Áššebealit galget árvvusatnit ja ovddidit máná vuoigatvuoda ollislaččat oassálastit kultuvrralaš ja dáiddalaš eallimis ja galget movttiidahttin oáččuhit heivvolaš ja seammá vejolašvuodaid kultuvrralaš, dáiddalaš, veajuidahttin- ja asttoáiggi doaimmaide.

Artihkkal 32

1. Áššebealit dovddastit máná vuoigatvuoda suodjaluvvot ekonomalaš ávkkástallamiid ja juohke bálkábarggu dahkama vuostá mii sáhtta leat várálaš dahje hehttehussan máná oahppováldimii, dahje vahágin máná dearvvašvuoda dahje rumašlaš, psyhkalaš, vuoijjgalaš, morálalaš dahje sosiálalaš ovdáneapmái.
2. Áššebealit galget dahkat láhkaráhkadahtti, hálldahuslaš, sosiálalaš ja oahpahaslaš doaibmabijuid sihkkarastin dihtii dán artihkala čadaheami. Dán ulbmila várás ja go seammás vuhtiváldá gustojeaddji mearrádušaid eará riikkaidgaskasaš soahpamušain galget áššebealit erenoamážit:
  - a) mearridit vuolimusagi dahje vuolimusagiid barggaheapmái,
  - b) fuolahit bargoáiggi ja bargodili dárbbaslaš muddedallama, ja
  - c) mearridit heivvolaš ránggáštusaid dahje eará rángumiid sihkkarastin dihtii dán artihkala beaktilis čadaheami.

Artihkkal 33

Áššebealit galget doaimmahit buot heivvolaš doaibmabijuid, dása gullet láhkaráhkadahtti, hálldahuslaš, sosiálalaš ja oahpahaslaš doaibmabijut, suodjalan dihtii máná lobihis narkotihkka dahje psykotropa mirkkuid geavaheami vuostá, nu mo dát leat definerejuvvon gustojeaddji riikkaidgaskasaš

suohpamušain, ja hehtten dihtii mánáid adnojuvvot dákkár mirkkuid lobihis buvttadeamis ja vuovdimis.

Artihkkal 34

Áššebealit váldet badjelasaset suodjalit máná buotlágan seksuálalaš ávkkástallamis ja seksuálalaš boasttogeavaheamis. Dán ulbmila várás galget áššebealit erenoamážit fuolahit buot dárbašlaš našuvnnalaš, guovttebealát ja mánggabealát doaimbajibuid eastadan dihtii amas oktage:

- a) hohpohit dahje bágget máná oassálastit makkárge lobihis seksuálalaš doaimmain,
- b) ávkkástallat mánáid nu ahte geavahit sin prostitušuvdnii dahje eará lobihis seksuálalaš daguide,
- c) ávkkástallat mánáid nu ahte geavahit sin pornográfalaš čájehallamiin dahje pornográfalaš gaskaomiin.

Artihkkal 35

Áššebealit galget fuolahit buot našuvnnalaš, guovttebealát ja mánggabealát doaimbajibuid headuštan dihtii ahte mánát bákkolaččat eretfievrividuvvojit ja vuvdojuvvojit dahje mánnágávppašeamit dahkkojit makkárge ulbmilii ja guđege láhkái.

Artihkkal 36

Áššebealit galget suodjalit máná buotlágan eará ávkkástallanvugiid vuostá mat guđege láhkái sáhttet vahágahttit máná čálgandili ja áigeloaktima.

Artihkkal 37

Áššebealit galget sihkkarastit vai:

a) ii oktage mánná galgga giksašuvvat gillámušas dahje eará surgadis, olmmošmeahtun dahje vuolidahtti giedahallama dahje ránggáštusa siste. Ii galgga celkojuvvot jápminduopmu dahje agibeivái giddagassii dubmejuvvot almmá vejolašvuodain luovusbeassat go olmmoš gii lea vuollel 18 jagi lea dahkan láhkarihkumiid,

b) ii oktage mánná galgga lobihis vugiin dahje soaitáhaga bokte rievduvvot luđolašvuodas. Máná duogušteapmi, friddjavuođarivven dahje giddagassii bidjan galgá dáhpáhuvvat lobálaš vuogi mielde ja galgá duššefal adnojuvvot maŋemus vejolašvuohtan ja nu oanehis áigái go vejolaš,

c) juohke mánás geas luđolašvuolta lea rievduvvon, galgá meannuduvvot olmmošlaččat ja gudnijahttit olbmo eamis-ožžojuvvon olmmošárvvu ja dainna lágiin ahte vuhttiiváldojuvvo máná dárbu su agi mielde. Erenoamážit galgá juohke mánná geas lea rievduvvon luđolašvuolta, doalahuvvot eret ollesolbmuin, earret jus gávnnavuvvo ahte aiddo nuppeláhkái dahkat lea mánnái buoremus, ja sus galgá leat vuoigatvuolta doalahit oktavuoda bearrašiinnis čálašeami ja galledeami bokte bearrašiin, earret enoamáš dilálašvuodain,

d) juohke mánás geas luđolašvuolta lea rievduvvon, galgá leat vuoigatvuolta dallánaga oazžut juridihkalaš ja eará heivvolaš veahki, ja maiddái vuoigatvuolta iskkahit luđolašvuohtarievideami lobálašvuoda duopmostuolu ovddas dahje eará gelbbolaš, sorjjasmeahtun ja bealákeahces eiseválddi ovddas ja oazžut dákkár ášši jođánit mearriduvvot.

Artihkkal 38

1. Áššebealit leat geatnegasat gudnijahttit ja sihkkarastit nu ahte árvvus adnojuvvot dat riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodariivtti mearráduusat mat gustojit sidjiide vearjuduvvon riidduin ja mat čuhcet mánnái.

2. Áššebealit galget fuolahit buot čađahahtti doaimbajibuid sihkkarastin dihtii ahte olbmot vuollel 15 jagi eai oassálastte njuolggá vašálašvuodadiliin.

3. Áššebealit galget hilgut oččodeamis olbmuid geat eai leat deavdán 15 jagi

vearjuduvvon veagaide. Go oččoda olbmuid sin gaskkas geat leat deavdán 15 jagi, muhto eai 18 jagi, galget áššebealit áŋgiruššat vuos válljet boarrasepmosiid.

4. Geatnegasvuodaideaset vuodul riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuođarievtti mearrádusaid mielde suodjalit siviiláálbmoga vearjuduvvon riidduin, galget áššebealit doaimmahit buot čadahahtti doaibmabijuid vai sihkkarastet suodjalusa ja áittardeami mánáide geat šaddet gillát vearjuduvvon riidduid geažil.

Artihkkal 39

Áššebealit galget fuolahit buot dárbbášlaš doaibmabijuid ovddidan dihtii rumašlaš ja psyhkalaš veajuidahttima ja ruovttoluotta searvvahit máná, gii lea šaddan čadamannat čuovvovaččaid: juohkelágan fuolakeahtesvuoda, ávkkástallama dahje boasttogeavaheami, giksašuvvat gillámuša siste dahje juohke eará surgadis, olmmošmeahtun dahje vuolidahtti giedahallama dahje ránggáštusa; dahje vearjuduvvon riidduid. Dákkár veajuiduhttin ja ruovttoluotta searvvaheapmi galgá dahkkot birrasis mii ovddida máná dearvvašvuoda, iežas árvvusatnima ja árvvolašvuoda.

Artihkkal 40

1. Áššebealit dovddastit juohke mánás gii sivahallojuvvo, guoddaluvvo dahje gávnnavuvvo leat sivalaš dahkan ránggáštahtti daguid, leat vuoigatvuoda meannuduvvot dakkár láhkái mii ovddida máná dovdu ahte son lea árvvolaš ja sus lea iešárvu, mii nanne ahte mánná gudnijahtta earáid olmmošvuoigatvuođaid ja vuodđofridjavuođaid, ja mii árvvoštallá máná agi ja hálidusa ovddidit máná ruovttoluotta searvvaheami, nu ahte mánná váldá badjelasas bajáshuksejeddji rolla servodagas.

2. Dán ulbmila várás ja vuhtii válddidettiin gustojeaddji riikkaidgaskasaš soahpamušaid mearrádusaid, galget áššebealit erenoamážit sihkkarastit vai:

a) ii oktage mánná sivahallojuvvo, guoddaluvvo dahje gávnnavuvvo leat sivalažžan ránggáštahtti áššiide dakkár daguid dahje dagakeahtes daguid vuodul mat eai lean gildojuvvon našuvnnalaš dahje riikkaidgaskasaš rievttis dan áigodagas go dagut dahkkojedje,

b) juohke mánás gii sivahallojuvvo dahje guoddaluvvo leat dahkan ránggástahtti daguid, unnimustá leat čuovvovaš dáhkádusat:

(i) galgá adnojuvvo leat vigiheapmin dassáži go sivva lea duodaštuvvon lága mielde,

(ii) galgá dallánaga ja njuolga diedihuvvot áššáskuhttimiid birra su vuostá, dahje su vanhemiid dahje suoddjára bokte, ja oažžut juridihkalaš dahje eará heivvolaš veahki dasa go son ráhkkana ja ovdandivvu bealuštusa,

(iii) galgá oažžut ášši mearriduvvot almmá mañidahttima haga gelbbolaš, sorjjasmeahtun ja bealátkeattes eiseválddis dahje riekteinstánsas rehálaš ášševuodjimis lága vuodul, juridihkalaš dahje eará heivvolaš vehkiin, ja go su váhnemat dahje suoddjár leat das, earret dalle jus dat ii adnojuvvo leat buoremussan mánnái, mas galgá máná agi dahje dili erenoamážit árvoštallat,

(iv) ii galgga bággejuvvo buktit vihtančilgehusa dahje váldit badjelasas siva; dutkat dahje dutkkahit vuostebeali vihtaniid ja buktit ovdan ja beassat dutkkahit iežas vihtaniid seamma eavttuid vuodul,

(v) jus ránggástahtti láchkarihkun árvoštallojuvvo leat dáhpáhuvan, de galgá oažžut dán mearrádusa ja jus ležžet doaibmabijut dahkkojuvvon dán ášši dihtii, geahččaluvvot alit gelbbolaš, sorjjasmeahtun ja bealátkeattes eiseválddis dahje riekteinstánsas lága vuodul,

(vi) oažžut nuvttá dulkaveahki jus mánná ii ádde dahje ii huma dan giela mii adnojuvvo,

(vii) galgá máná priváhtaeallin ollásit vuhtiiváldojuvvo miehtá áššemeannudeami.

3. Áššebealit galget geahččalit oažžut sisafievrriduvvot lágaid, prosedyranjuolggadusaid, oažžut ášahuvvot eiseválddiid ja ášahusaid mat leat erenoamážit heivehuvvon dasa go mánat sivahallojuvvojit, guoddaluvvojit dahje gávnnavuvvojit leat sivalažžan láchkarihkumii, ja erenoamážit:

a) mearridit vuolimusagi man vulobealde mánás ii adnojuvvo leat dáidu čadahit rihkolaš daguid,

b) go lea ávkkálaš ja sávahahtti, álggahit doaibmabijuid váldin dihtii vára dákkár mánáin almmá ahte ášši mánná duopmostuoluide, eavttuin ahte olmmošvuogatvuodát ja rievttálaš dáhkádusat ollásit vuhtiiváldojuvvojit.

4. Sierranas ortnegat, nu mo omd. áittardeapmi, bagadallan ja gohččojupmi gozihit; ráđdeaddin, friddja áittardeapmi, saddjeheapmi biebmoruktui; dábálašfágaid ja fidnofágalaš oahppoprográmmat ja eará vejolaš čovdosiid dan sadjái go saddjehit ásausaide, galget leat olamuttus vai sihkkarastojuvvo ahte mánáid ektui meannuduvvo nu ahte vuhtiiváldojuvvo máná čálgandilli ja áigeloaktin ja mii govttoláččat vástida dilálašvuodaide ja láhkarihkkumii.

Artihkkal 41

Ii mihkkege dán konvenšuvnnas galgga čuohtet makkárga mearrádussii mii eanebuš váikkuha dasa ahte duohtandahkat máná vuoigatvuodaid ja sáhttet leat oassin:

- a) ovttage áššebeali našuvnnalaš láhkamearrádusas: dahje
- b) álbmotrievttis mii guoská gullelaš áššebeallái.

II. OASSI

Artihkkal 42

Áššebealit leat geatnegahttojuvvon, heivvolaš ja aktiivvalaš doaibmabijuid bokte, dahkat konvenšuvnna prinsihpaid ja mearrádusaid dábálaš dovddusin sihke ollesolbmuide ja mánáide.

Artihkkal 43

1. Árvvoštallan dihtii áššebeliid dahkan ovddádusaid dan guvlui ahte duohtandahkat geatnegasvuodaid maid sii leat badjelasaset váldán dán konvenšuvnna, galgá vuodđuduvvot Komitea mánáid vuoigatvuodaid várás, mii galgá čadahit bargguid mat mearriduvvojit dás maŋgelis.
2. Komiteas galget leat logi áššedovdi geain lea alla morálalaš beaggin ja dohkkehuvvon gelbbolašvuotta áššiin maid dát konvenšuvdna gokčá. Áššebealit galget válljet Komitea miendelahtuid iežaset stáhtaboargáriid gaskkas, ja sii galget bálvalusa dahkat persovnnalaš iešvuoda vuodul, dan bokte go galgá vuhtiiváldit rehálaš geográfalaš juohkáseami ja nu maiddáid deháleamos riektesystemaid.
3. Komitea miendelahtut galget válljejuvvot čiegus jienastemiin listtus main leat olbmot geaid áššebealit leat evttohan. Juohke áššebealli sáhtá evttohit ovttá olmo iežaset stáhtaboargáriid gaskkas.
4. Komitea álggahanválggat galget čadahuvvot maŋemusat guhta mánu maŋgil dan dáhtona goas dát konvenšuvdna bohtá fápmui ja das maŋgil juohke nuppi jagi. Unnimusat njeallje mánu ovdal juohke válgabeaivvi, de galgá Ovtastuvvon našuvnnaid váldočálli sáddet reivve áššebeliide ja ávžžuhit sin sáddet evttohusaideaset guovtti mánu siste. Váldočálli galgá das maŋgil lágáidit alfabehtalaš ráidui buot olbmuid namaid geat leat evttohuvvon dán láhkái, ja diedihit geat áššebealit sin leat evttohan, ja galgá dáid sáddet fas daidda riikkaide geat leat áššebeallin dán konvenšuvnna.
5. Áššebealit galget válggaid doallat iežaset čoahkkimiin Ovtastuvvon našuvnnaid váldokantuvrabáikkis, váldočálli gohččuma mielde. Dáin čoahkkimiin, main gáibiduvvo ahte áššebeliin oassálastet guokte goalmmádasoassi, vai leat gelbbolaččat dahkat mearrádusaid, galget válljejuvvot komiteai dat olbmot geat ožžot eanemus jienaid ja galgá leat vealtameahttun eanetlohku áššebeliid jienain geat oassálastet čoahkkimis ja geat jienastit.

6. Komitea miendelahtut galget välljejuvvot njeallje jagi áigodahkii. Sin galgá sáhttit fas välljet ođđasis jus sii evttohuvvojit ođđasis. Guovtti jagi geahčen nohká áigodat viđa miendelahttui geat välljejuvvojedje vuosttaš válggain; dastánaga maŋŋil vuosttaš válggaid galgá čoahkkinjodiheadđji dán viđa miendelahtu nama välljet vuorbádemiin.

7. Jus komiteas muhtin miendelahttu jápmá dahje geassáda dahje duodašta iežas muhtin siva geažil ahte ii sáhte doaimmahit geatnegasvuodaidis komitea miendelahtun, galgá dat áššebealli gii evttohii miendelahtu, nammadit eará áššedovdi iežaset stáhtaboargáriid gaskkas dahkat bálvalusa áigodahkii mii lea báhcán, dainna eavttuin ahte komitea dohkkeha dan.

8. Komitea mearrida ieš iežas prosedyranjuolggadusaid.

9. Komitea vällje bálvalusbargiid guovtti jagi áigodahkii.

10. Komitea čoahkkimat galget dábálaččat dollojuvvot Ovtastuvvon našuvnnaid váldokantuvrabáikkis, dahje eará heivvolaš báikkis man komitea mearrida. Komitea čoahkkana dábálaččat oktii jagis. Komiteačoahkkimiid guhkkodat mearriduvvo ja rievdaduvvo dárbbu mielde, čoahkkimis dán konvenšuvnna áššebeliid gaskkas, dainna eavttuin ahte Váldočoahkkin dohkkeha dan.

11. Ovtastuvvon našuvnnaid váldočálli galgá láchit bargui daid bargiid ja veahkkeneavvuid mat dárbbasuvvojit vai komitea barggut sáhttet doaimmahuvvot beaktilit dán konvenšuvnna vuodul.

12. Váldočoahkkima dohkkeheami vuodul galget komiteamiendelahtun dán konvenšuvnna mielde, vuostáiváldit buhtadusa Ovtastuvvon našuvnnaid doarjagis, daid eavttuid vuodul maid Váldočoahkkin lea mearridan.

Artihkkal 44

1. Áššebealit geatnegahttojuvvojit sáddet komiteai, Ovtastuvvon našuvnnaid váldočálli bokte, raporttaid doaimmabijuin mat leat mearriduvvon ja mat álgui bidjet vuoigatvuodaid mat leat dohkkehuvvon konvenšuvnna, ja čađahuvvon ovdáneami birra mii guoská dasa ahte oažžut ávkki dáin vuoigatvuodain:

a) guovtti jagi siste maŋŋilgo konvenšuvdna lea fámus gullelaš áššebeallái, ja

b) das maŋŋil juohke viđat jagi.

2. Raporttat mat sáddejuvvojit ja leat soahpevaččat dáiinna artihkaliin, galget ovdanbuktit vejolaš dilálašvuodaid ja váttisvuodaid mat čuhcet geatnegasvuodaid ollašuhhtimii dán konvenšuvnna vuodul. Raporttat galget maiddái sisttisdoallat doarvái dieđuid vai komitea oažžut govdadis bajilgova konvenšuvnna čadaheamis guoskevaš riikkas.
3. Dat áššebealli gii lea sádden viiddis vuosttašgearddiraportta komiteai, ii dárbbas čuovvovaš raporttain maid sádde sisa 1b) čuoggá mielde, geardduhit ovdalis addojuvvon vuodđodieđuid.
4. Komitea sáhtá bivdit áššebeliid addit eambo čuvgehusaid main lea mearkkašupmi konvenšuvnna čadaheapmái.
5. Komitea galgá juohke nuppi jagi Ekonomalaš ja sosiálalaš ráđi bokte sáddet raporttaid Ovtastuvvon našuvnnaid válđochoahkkimii doaimmaidis birra.
6. Áššebealit galget raporttaid dahkat álkit olamuddui álbmogii iežaset riikkain.

Artihkkal 45

Vai konvenšuvnna čadaheapmi ovddiduvvo doaibmevaččat ja vai movttiidahttojuvvo riikkaidgaskasaš ovttasbargu dain áššiin maid konvenšuvdna gokčá:

a) galgá ON' sierraorganisašuvnnain, UNICEF:s ja eará ON-orgánain leat vuoigatvuohta ovddastuvvot go digáštallojuvvo konvenšuvnna daid njuolggadusaid čadaheapmi mii gullá sin mandáhttii. Komitea sáhtá bovdet sierraorganisašuvnnaid, UNICEF ja eará gelbbolaš orgánaid maid atná heivvolažžan, buktit áššedovdi ráđi konvenšuvnna čadaheapmái dain surggiin mat leat sin iešguđetge mandáhttaosiin. Komitea sáhtá ávžžuhit ON' sierraorganisašuvnnaid, UNICEF' ja eará ON-orgánaid sáddet raporttaid konvenšuvnna čadaheames surggiin mat leat sin doaimmaid siskkoabealde,

b) galgá komitea, dan vuogi mielde man gávnnahe leat ávkkálažžan, sáddet sierraorganisašuvnnaide, UNICEF:i ja eará gelbbolaš orgánaide buot áššebeliid raporttaid mat sisttisdoallet gažaldagaid dahje cuigejit dárbbuid oažžut fágalaš rávvagiid dahje veahki, oktan komitea áicamiiguin ja árvalusaiguin daidda gažaldagaide ja dárbbuide,

c) komitea sáhtta rávvet Váldočoahkkima ávžžuhit váldočálli komitea bealis dahkat iskkademiid vásedin gažaldagain mat gusket máná vuoigatvuodaide,

d) komitea sáhtta buktit árvalusaid ja oppalaš ávžžuhusaid čuvgehusaid vuodul mat leat vuostáiváldojuvvon dán konvenšuvnna 44. ja 45. artihkaliid mielde. Dákkár árvalusat ja oppalaš ávžžuhusat galget sáddejuvvot viidáseappot buot guoskevaš áššebeliide ja sisadiedihuvvot Váldočoahkkimii oktan áššebeliid mearkkašumiiguin jus dat ležžet.

III. OASSI

Artihkkal 46

Dát konvenšuvdna galgá leat rabas buot riikkaid vuolláičállimii.

Artihkkal 47

Dát konvenšuvdna galgá dohkkehuvvot. Dohkkehandokumeanttat galget vurkejuvvot Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállii rádjosisii.

Artihkkal 48

Dát konvenšuvdna galgá bissut rabasin buot riikkaid vuostáiváldimii. Vuostáiváldindokumeanttat galget vurkejuvvot Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállii rádjosisii.

Artihkkal 49

1. Dát konvenšuvdna galgá fápmui biddjot golbmalogát beaivvi maŋŋil dan beaivvi go guoktelogát dohkkehan - dahje vuostáiváldindokumeanta lea vurkejuvvon Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállii rádjosisii.

2. Juohke riikka nammii mii dohkkeha dahje vuostáiváldá konvenšuvnna maŋŋil go guoktelogát dohkkehan- dahje vuostáiváldindokumeanta lea vurkejuvvon, galgá konvenšuvdna fápmui biddjot golbmalogát beaivvi maŋŋilgo dat riika lea vurken iežas dohkkehan - dahje vuostáiváldindokumeanta.

Artihkkal 50

1. Juohke áššebealli sáhtá árvalit rievdadusa ja sáddet árvalusa Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállái. Válđočállii galgá das maŋŋil dieđihit rievdadusárvalusa áššebeliide ávžžuhusain ahte sii dovddahitahte háliditgo konferánsa áššebeliid gaskkas vai besset digáštallat ja jienastit árvalusaid.

Jus unnimusat okta goalmádasoassi áššebeliin ovdal njeallje mánu siste dáhtoma rájis go dieđiheapmi ovddiduvvui, dáhttot dákkár konferánssa, galgá válđočálli gohččut čoahkkái konferánssa Ovtastuvvon našuvnnaid olis. Juohke rievdadus mii mearriduvvo eanetloguin áššebeliid gaskkas geat oassálastet čoahkkimis ja jienastit, galgá sáddejuvvot Ovtastuvvon našuvnnaid válđočoahkkimii dohkkeheapmái.

2. Rievdadus mii lea mearriduvvon dán artihkkala 1. čuoggá mielde, galgá fápmui biddjot go lea dohkkehuvvon Ovtastuvvon našuvnnaid Válđočoahkkimis ja dohkkehuvvon áššebeliid guovtti goalmádas eanetloguin.

3. Go rievdadeapmi fápmui biddjo, de dat čatná daid áššebeliid mat dán leat buorrindohkkehan, muhto fas dat eará áššebealit leat ain čadnon dán konvenšuvnna mearrádusain ja jus ležžet ovdalis rievdadusat maid sii leat buorrindohkkehan.

Artihkkal 51

1. Ovtastuvvon našuvnnaid válđočálli galgá vuostáiváldit ja sáddet viidáseappot juohke riikii várašumiid maid riikka leat bidjan mielde go dohkkeheapmi dahje vuostáiváldin dahkkojuvvui.

2. Várašupmi ii galgga mieđihuvvot jus dat ii soaba konvenšuvnna ulbmiliidda ja áigumušaide.

3. Várašupmi sáhtá vaikko goas gessojuvvot ruovttoluotta go dieđiha dán birra Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállái, gii das maŋžil galgá dieđihit buot riikkaide. Dákkár dieđiheapmi bohtá fápmui dan beavvi rájis go válđočálli vuostáiváldá dan.

Artihkkal 52

Áššebealli sáhtá eretcealkit dán konvenšuvnna čálalaš dieđiheamiin Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállái. Eretcealkin bohtá fápmui jagi maŋžil dan beavvi rájis go válđočálli vuostáiváldá dieđiheami.

Artihkkal 53

Ovttastuvvon našuvnnaid válđočálli lea cuigejuvvon leat dán konvenšuvnna vurkkodeaddjin.

Artihkkal 54

Konvenšuvnna originálagáhppálat, mas árabalaš, kiinnálaš, eaŋgalas, fránskalaš, ruoššalaš ja spánskalaš teavsttat gustojit seamma dásis, galget vurkkoduvvot Ovttastuvvon našuvnnaid válđočálli rádjosis. Duodaštussan dása leat vuolláičállit, geat virggálaččat leat fápmuduvvon guoskevaš ráđdehusain, vuolláičállán dán konvenšuvnna.

Eaktudáhtolaš protokoalla ON' konvenšuvdnii máná vuoigatvuodaid birra mánáide vearjoduvvon riidduin, miessemánu 25. b 2000.

Stáhtat mat leat oasálašžan dán protokoallii,

mat leat movttidahttojuvvon nana doarjagis maid Konvenšuvdna máná vuoigatvuodain lea ožžon, mas boahá ovdan viiddis beroštupmi mii gávdno ovddidit ja suddjet máná vuoigatvuodaid, mii fas odđasis duodašta dárbbu máná vuoigatvuodaid erenoamážit suddjet, ja mii hásttuha dađis buoridit mánáid diliid vealaheami haga, ja sin ovdánahttima ja oahpu váldima ráfalaš ja oadjebas dilálašvuodain,

mat ráfehuvvet vahátlaš ja viiddis váikkuhusain mat vearjoduvvon riidduin leat mánáide ja guhkesáigásaš váikkuhusain mat dás leat bistevaš ráfái, sihkarvuhtii ja ovdáneapmái,

mat uhkidit dan duohtavuoda ahte mánát leat báhčosat vearjoduvvon riidduin ja go njuolggo falleheamit dahkkojuvvo álbmotrievttis suodjaluvvon beliid vuostá, dás báikkit mat dábálaččat čohkkejit oallut mánáid, nu mo omd. skuvllat ja buohcciviesut,

mat mearkašit Riikkaidgaskasaš ránggáštusduopmostuolu Njuolggadusaid dohkkeheami, ja erenoamážit dan ahte sii definerejit čáliheami dahje oaččuheami mánáid vuollel vihttanuppelohkái jagi dahje geavahit sin njuolga soahtedoaimmain sihke riikkaidgaskasaččat dahje ii-riikkaidgaskasaččat vearjoduvvon riidduin, soahterihkkumiin,

mat danne oaivvildit ahte lasi nannemis rivttiid čadaheami mat leat dohkkehuvvon Konvenšuvnnas máná vuoigatvuodaid birra, lea dárbbalaš mánáid buorebut suodjalit dan sadjái go seaguhuvvo vearjoduvvon riidduide,

mat mearkašit Konvenšuvnnas máná vuoigatvuodaid birra 1. artihkalis mas deattuha ahte nu guhkás gusto dat konvenšuvdnii, mánnán dás oaivvilduvvo juohke olmmoš vuollel 18 jagi, jus máná rávisvuoda ahki ii olahuvvo ovdal guoski lága bokte,

main lea vissismahttojupmi dasa ahte konvenšuvnna eaktudáhtolaš protokoalla mii lokte ahkemeari vejolaš rekrutteremiid vuostá varjoduvvon veagaide ja sin vašalaš daguid oassálastimii, ovddida beaktilis čadaheami prinsihpas ahte buot daguin mat gusket mánáide galget vuosttažettiin vuhtiiváldit dan mii mánnái lea buoremus, mat mearkašit ahte Rukses Ruossa ja Rukses mánnobeali guhttagoalmmátlogát riikkaidgaskasaš konferánsas juovlamánus 1995 rávvejedje ahte riidduid áššebealit galget čadahit buot vejolaš

lávkkiid sihkarastin dihtii ahte mánát vuollel 18 jagi eai váldde oasi vašalaš doaimmain,

mat illudit ovttajienalaš ILO-konvenšuvnna nr. 182 dohkkeheami dihte geassemánus 1999 mas lea gielddus ja mas leat dasttanága doaibmabijut heaittihan várás vearrámus lágan mánnábarggahemiid, mas earret eará gildojuvvo mánáid bákkolaččat dahje geatnegahttimiin sisačálihit vearjuduvvon riidduid geavaheapmái,

mat stuorámus baluin dubmejit duohtavuoda ahte vearjuduvvon joavkkut olggobealde stáhta soahteveaga oččodit, hárjehit ja geavahit mánáid vašalaš doaimmaide siskkobealde ja rastá našuvnnalaš rájiid, ja mat dovddastit dan ovddasvástádusa mii sis lea geat oččodit, hárjehit ja geavahit mánáid dán ulbmilii,

mat muittuhit dan geatnegasvuoda mii goappáge áššebealis lea vearjuduvvon riidduš čuovvut mearrádusaid riikkaidgaskasaš humanitárivervttis,

mat deattuhit ahte dát protokoalla ii váikku ulbmiliidda ja prinsihpaide vuodđuduvvon Ovttastuvvon našuvnnaid lihtus, dás 51. artihkalis ja gullevaš norpmat humanitárivervttis,

mat dihtet ahte ráfi ja sihkarvuoda vuodđun lea ollásit dohkkehit Ovttastuvvon našuvnnaid lihtu ulbmiliid ja prinsihpaid ja doahttalit gustojeaddji olmmošvuoigatvuodáid instrumeantaid, lea áibbas dárbbaslaš sihkarastin dihtii mánáide ollásit suddjumi, erenoamážit vearjuduvvon riidduin ja vieris vuollásteamis.

mat dovddastit sierra dárbbuid mánáide geat erenoamážit oaččuhuvvojit vašalaš doaimmaide dahje geavaheapmái dán protokoalla vuostá, sin ekonomalaš ja sosiálalaš dási dahje sohkaheami geažil, mat maiddá leat didolaččat dan ektui ahte ferte vuhtiiváldit ekonomalaš, sosiálalaš ja politihkalaš vuollálas sivaide manne mánát seaguhuvvojit vearjuduvvon riidduide,

mat leat áibbas vissasat dasa ahte lea dárbu nannet riikkaidgaskasaš ovttasbarggu dán protokoalla čadaheamis, dasa lassin rumašlaš ja psyhkalaš veajuiduhttima ja sosiálalaš searvvaheami mánáid ektui geat leat gillán vearjuduvvon riidduin.

mat movttiidahttet servodaga ja erenoamážit mánáid, ja mánáid geat leat gillán dakkár daguid, leat oassin dieđuid lávdadeamis ja miellaávkkálaš prográmmain protokoalla čadaheami birra, leat ovttaoavilis čuovvovaččas:

Artihkkal 1

Áššebealit galget fuolahit buot vejolaš doaimmaid sihkarastin dihtii ahte olbmot riikka vearjuduvvon veagas geat eai leat deavdán 18 jagi, eai njuolga oassálaste vašálaš doaimmain.

Artihkkal 2

Áššebealit galget sihkarastit ahte olbmot geat eai leat deavdán 18 jagi, eai bággejuvvo čálihit iežaset sin vearjuduvvon veagaide.

Artihkkal 3

1. Áššebealit galget bajidit vuolimus ahkemeari, olles jagiiguin, vai oaččuhit olbmuid eaktudáhtolaš bálvalussii sin našuvnnaš vearjuduvvon veagaide dan ektui mii lea vuodđuduvvon 38. artihkalis nr. 3 Konvenšuvnnaš máná vuoigatvuodaid várás, dan seammás go vuhtiiváldet namuhuvvon artihkala prinsihpaid, ja miedihemis ahte konvenšuvnna ektui lea olbmui vuollel 18 jagi riekti erenoamáš suddjemii.

2. Juohke áššebealli galgá deponeret ovttá geatnegahtti julggaštusa dallego dán protokoalla dohkkeha dahje vuostáiváldá, mii muitala vuolimus ahkemeari olbmuid eaktudáhtolaš bálvalussii oččodeamis sin našuvnnaš vearjuduvvon veagaide, nu maiddá čilgehusa suddjendoaimmain mat leat johtui biddjon sihkarastin dihtii ahte dakkár oččodeapmi ii dáhpuhuva bákkolašvuodain.

3. Áššebealit mat luitet dáhpuhuvat eaktudáhtolaš oččodeami olbmui vuollel 18 jagi sin našuvnnaš vearjuduvvon veagaide, galget doalahit suddjendoaimmaid mat unnimusat sihkarastet ahte:

a) dakkár oččodeapmi duodaid lea eaktudáhtolaš

b) dakkár oččodeapmi dáhpuhuvvá váhnemiid dahje suoddjáriid almmuhuvvon miedáhusain,

c) dat olbmot leat ožžon dievaslaš dieđuid das makkár geatnegasvuodát dakkár militárabálvalusa čuvvot,

d) dat olbmot addet luottehahtti duodaštusa agiset hárrái go sii čálihuvojit našuvnnaš militárabálvalussii.

4. Juohke áššebealli sáhtta nanosmahttit iežas julggaštusa vaikko gude áigái go dieđiha dán Ovttašuvvon našuvnnaid váldočállái, guhte juohká dieđuid buot áššebelliide. Diehtu gusto dan beaivvi rájes go Váldočállu vuostáiváldá dan.

5. Gáibádus Nr. 1:s ahkemeari loktet ii guoskka skuvllaide mat jodihuvvot áššebelliid vearjuduvvon veagain dahje leat sin hálddašeami vuolde, 28. ja 29. artihkaliid mielde Konvenšuvnnas máná vuoigatvuodaid várás.

Artihkkal 4

1. Vearjuduvvon veagat olggobealde muhtin riikka vearjuduvvon veagaid eai berre makkárge dilálašvuodas oččodit dahje geavahit olbmuid vuollel 18 jagi vašálaš doaimmaide.

2. Áššebealit galget čadahit buot vejolaš doaimmaid eastadan dihtii dakkár oččodeami ja geavaheami, dán vuolde sisafievrredit rievttálaš doaibmajuid mat leat dárbbaslaččat gieldin- ja kriminaliseren dihtii dakkár daguid.

3. Dán artihkala geavaheapmi protokoallas ii galgga guoskkahit ovttage áššebeali riektedilálašvuodaid vearjuduvvon riidduin.

Artihkkal 5

Ii mihkkege dán protokoallas galgga dulkojuvvot dainna lágiin ahte hehte mearrádusaid muhtin áššebeali našuvnnalaš lágain dahje riikkaidgaskasaš instrumeanttain ja riikkaidgaskasaš humanitáriverivttis mat buorebut sáhttet duohtandahket máná vuoigatvuodaid.

Artihkkal 6

1. Juohke áššebealli galgá dahkat buot dárbbaslaš rievttálaš, hálddahuslaš ja eará vejolaš doaibmajuid sihkarastin dihtii protokoalla mearrádusain beaktillis čadaheami ja giedahuššama iežaset duopmoválddi sikkobealde.

2. Áššebealit geatnegahttojit dahkat dán protokoalla prinsihpaid ja mearrádusaid dovddusin viidát ja ovddidit daid ulbmillaš vuogi mielde sihke mánáid ja rávisolbmuid gaskkas.

3. Áššebealit galget dahkat buot čadahahtti doaibmajuid sihkarastin dihtii ahte olbmot duopmoválddiset sikkobealde geat leat oččoduvvon dahje geavahuvvon vašálaš doaimmain dán protokoalla vuostá, besset dimiteret dahje eará láhkái eretváldojuvvojit dakkár bálvalusas. Áššebealit galget, jus lea dárbbaslaš, addit

dáidda olbmuide ulbmillaš doarjaga rumašlaš ja psyhkalaš veajuiduhttimis ja searvvaheami sosiálalaččat.

Artihkkal 7

1. Áššebealit galget ovttas bargat dán protokoalla čadaheamiin, dása gullá eastadit buotlágán doaimmaid mat leat dán protokoalla vuostá ja veajuiduhttit ja sosiálalaččat searvvahit olbmuid geat leat gillán daguid mat leat dán protokoalla vuostá, maiddái fágalaš ovttasbarggu bokte ja ekonomalaš doarjumiin. Dákkár doarjja ja ovttasbargu galgá johtui biddjot ovttasrádiid guoskevaš áššebeliiguin ja áigeguovdilis riikkaidgaskasaš organisašuvnnaiguin.

2. Áššebealit geat sáhttet, galget addit dákkár doarjaga doaibmi mánggabealát, guovttebealát ja eará prográmmaid bokte, dahje earret eará muhtin eaktudáhtolaš foandda bokte ásahuvvon Váldočoahkkima njuolggadusaid mielde.

Artihkkal 8

1. Guovtti jagi sisa maŋŋilgo protokoalla lea fápmui biddjon galget áššebealit sáddet raportta Komiteai máná vuoigatvuodaid birra, ollislaš dieđuiguin doaibmabijuid birra mat leat dahkkojuvvon ollašuhttit protokoalla mearrádušaid, dás doaibmabijut mat leat mearriduvvon čadahit mearrádušaid oassálastima ja oččodeami hárrái.

2. Maŋŋilgo dát ollislaš raporta lea ovdanbiddjon, galgá juohke áššebealli oassin bidjat rapportaide maid sii ovdanbidjet Komiteai máná vuoigatvuodaid birra dán konvenšuvnna 44. artihkala mielde, juohke ođđa čuvgehusa protokoallla čadaheamis. Eará protokoalla áššebealit galget ovdanbidjat raportta juohke viđat jagi.

3. Komitea máná vuoigatvuodaid birra sáhtta áššebeliin bivdit lassi čuvgehusaid mat gusket dán protokoalla čadaheapmái.

Artihkkal 9

1. Dát protokoalla lea rabas vuolláičállimii juohke stáhtii mii lea konvenšuvnna áššebeallin dahje sidjiide geat dan leat vuolláičállán.

2. Dát protokoalla galgá juohke stáhtas dohkkehuvvot dahje lea rabas vuostáiváldimii juohke ovttá stáhtii. Dohkkehan- dahje vuostáiváldindokumeanttat galget vurkkoduvvot Ovttastuvvon našuvnnaid váldočállii rádjosis.

3. Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállii galgá konvenšuvnna ja protokoalla vurkkodeaddjin, dieđihit juohke julggaštusa birra 3. artihkala mielde buot konvenšuvnna áššebeliide ja buot stáhtaide geat leat vuolláičállán konvenšuvnna.

Artihkkal 10

1. Dát protokoalla galgá fápmui biddjot golbma mánu maŋŋil go logát dohkkehan- dahje vuostáiváldindokumeanta lea vurkejuvvon rádjosisii.

2. Juohke stáhtii mii dán protokoalla dohkkeha dahje vuostáiváldá maŋŋil go dat lea biddjon fápmui, galgá fápmuidahttit protokoalla ovtta mánu maŋŋil dan beaiváduvama rájes go guoskevaš stáhta lea vurken sin iežaset dohkkehan- dahje vuostáiváldindokumeantta rádjosisii.

Artihkkal 11

1. Juohke áššebealli sáhtá eretcealkit dán protokoalla goas dáhtoš čálalaš dieđuin Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállái, guhte das maŋŋil galgá dieđihit konvenšuvnna eará áššebeliide ja buot stáhtaide mat leat vuolláičállán konvenšuvnna. Eretcealkin fápmuiduvvo ovtta jagi maŋŋil dan beaiváduvama go Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállii vuostáiválddii dieđu. Muhto jus dat áššebealli gii eretcealkámuša lea geigen, lea oassin muhtin vearjuduvvon riiddu loahpageahčen dan namuhuvvon áigemeari mii lea okta jahki, de eretcealkin ii fápmuiduvvo ovdal go vearjuduvvan riidu lea loahpahun.

2. Eretcealkin ii galgga mielddisbuktit ahte guoskevaš áššebealli lea friddjabeassan dán protokoalla geatnegasvuodain mii guoská daguide mat dáhpáhuvet ovdal dan beaivvi go eretcealkin lea fámus. Eretcealkin maid ii galgga man ge láhkái guoskkahit viidásit áššemeannudeami áššis mii juo lea ovdanváldon meannudeapmái komiteas ovdal dan beaivemeari go eretcealkin gusto.

Artihkkal 12

1. Juohke áššebealli sáhtá evttohit rievdadusa ja sáddet evttohusa Ovtastuvvon našuvnnaid válđočállái. Válđočállii galgá das maŋŋil almmuhit rievdadusevttohusa buot áššebeliide, ávžžuhusain ahte sii dieđihit jus dáhttot ahte dollojuvvo konferánsa mas evttohusat meannuduvvojit ja jienastuvvojit. Jus okta goalmádasoassi áššebeliin, njeallje mánu sisa almmuheami beaiváduvama maŋŋil dáhttot dakkár konferánsa, galgá Válđočállii gohččut konferánsii Ovtastuvvon našuvnnaid olis. Juohke áidna rievdadus maid

eanelohku konferánsa oassálastiin mearridit ja jienastit, galgá biddjot Váldočoahkkimii dohkkeheapmái.

2. Rievdadus mii lea mearriduvvon dán artihkala nr. 1 mielde, galgá fápmui biddjot go lea dohkkehuvvon Ovtastuvvon našuvnnaid váldočállingottis ja go guokte goalmádasoassi áššebeliin leat dohkkehan rievdadusa.

3. Go rievdadus fápmui biddjo, geatnegahtá dat áššebeliid geat leat dohkkehan rievdadusa, ja muđuid leat eará áššebealit ain geatnegahttojuvvon dán protokoalla mearrádusain ja jus ležžet rievdadusat maid sii ovdalaččas leat dohkkehan.

Artihkkal 13

1. Dát protokoalla, gárvvistuvvon arábalaš-, kiinna-, eaŋgalas-, fránska, ruošša- ja spánskašillii mas teavsttat gustojit seamma dásis, galgá vurkkoduvot Ovtastuvvon našuvnnaid váldočállii rádjosis.

2. Ovtastuvvon našuvnnaid váldočállii galgá sáddet dán protokoalla duodaštuvvon mángosiid buot konvenšuvnna áššebeliide ja buot stáhtaide mat konvenšuvnna leat vuolláičállán.

Eaktudáhtolaš protokoalla ON' konvenšuvdnii máná vuoigatvuodaid birra mánáid vuovdima, mánnáprostitušovna ja mánnápornografiija ektui, miessemánu 25. b 2000.

Stáhtat mat leat searvan dán protokoallii,

mat vuhtiiváldet ahte vai vel buorebut sáhttá olahit ulbmiliid Konvenšovnnas máná vuoigatvuodaid birra ja nannet konvenšovnamearrádusaid čadaheami, erenoamážit 1., 11., 21., 32., 33., 34., 35. ja 36. artihkaliid, de dáidá leat ulbmillaš viiddidit doaibmajuid maid áššebealit galget johtui bidjat sihkarastin dihtii ahte mánát suddjejuvot vuovdima, prostitušovna ja pornografiija vuostá,

mat maiddá vuhtiiváldet ahte Konvenšovdna máná vuoigatvuodaid birra dovddasta máná vuoigatvuoda suodjaluvvot ekonomalaš ávkkástallamiid ja juohke bálkáberggu dahkama vuostá mii sáhttá leat várálaš dahje hehttehussan máná ohppui, dahje vahágahttá máná dearvvašvuoda dahje rumašlaš, silolaš, vuoiŋŋalaš, morálalaš dahje sosiálalaš ovdáneami.

mat duodalaččat vuorjašovvet dettolaš ja lassáneaddji riikkaidgaskasaš mánnágávppašemiiguin mat gusket vuovdimii, prostitušovdnii ja pornografiijii,

mat čieknjalit vuorjašovvet viiddis ja ain dáhpáhuvi seksaturismmain, mii dagaha mánáid erenoamáš hearkin dannego dat njuolga váikkuha ahte mánáid vuovdin, mánnáprostitušovna ja ja mánnápornografiija dáhpáhuva, mat dovddastit ahte erenoamáš hearkkes joavkkut, dás nieidamánát, leat stuorát váras gillát seksuálalaš ávkkástallamiid, ja ahte nieidamánát leat viehka stuora oassin sin gaskkas geat gillájit seksuálalaš ávkkástallamiid,

mat vuorjašovvet dan dihtii go mánnápornografiija dađistaga álkibut lea fáhtemis interneahras ja eará odđa teknologijja bokte, ja geat muittuhit riikkaidgaskasaš konferánsa eastadit mánnápornografiija Interneahras (Wien, 1999) ja erenoamážit konferánsa konklušovna mii bivdá olles máilmmi kriminaliseret mánnápornografiija buvttadeami, juogadeami, eksporterema, fievrrideami, importerema, mielaevttos hálddusatnima ja almmustahttima, ja mii deattuha lagat ovttasberggu mearkašumi ja searvevuoda ráđdehusaid ja Interneahra-industriija gaskkas,

mat oskot ahte šaddá álkit jávkadit mánnávuovdima, mánnáprostitušovna ja mánnápornografiija jus geavahuvvojit eanet oppalaš lahkonanvuogit mat oainnosmahttet čuovvu árttaid, dás heajos ovdáneami, geafivuoda, ekonomalaš bonjuvuodaid, eahperehálaš servodatekonomalaš struktuvrra, váttes bearašdilálašvuodaid, váilevaš oahpu, gávpoigiid ja giliguovlluid gaskkas fárreimiid, sohka-bealvealaheami, rávisolbmuid eahpeovddasvástideaddji

seksuálalaš láhttemiid, vahágahtti árbevirolaš dábiid, vearjuduvvan riidduid ja gávppašeami mánáiguin,

mat oskot ahte unnidan dihtii geavaheddjiid jearu mii guoská mánáid vuovdimii, mánnáprostitušuvdnii ja mánnápornografijii, de lea dárbu doaibmabidjui mii bajida dihtomielalašvuoda olbmuid gaskkas, ja geat maiddáa oskot ahte lea dehálaš nannet globála searvevuoda buot aktevrraid gaskkas, ja dasa lassin buoridit lágaid giehtaguššama nášuvnnalaš dásis,

mat mearkkašit mearrádusaid riikkaidgaskasaš rievttálaš instrumeanttain mánáid suodjalusa birra, dás Haag-konvenšuvdna mánáid suodjaleamis ja ovttasbargu riikkaidgaskasaš adopšuvnna oktavuodas, Haag-konvenšuvnna siviila beliid birra riikkaidgaskasaš mánná-rievideamis, Haag-konvenšuvdna duopmoválddi ektui, gustojeaddji riekti, dovddasteapmi, olláshuttin ja ovttasbargu váhnenovddasvástádusa ektui ja doaibmabijut mánáid suodjalit, ja ILO-konvenšuvdna nr. 182 mas lea gielddus ja dalán doaibmabijut heaittihit vearrámus mánnábarguid,

mat leat movttiidahttojuvvon nana doarjagis maid Konvenšuvdna máná vuoigatvuodaid birra lea ožžon, mii čájeha dan viiddis beroštumi mii gávdno máná vuoigatvuodaid ovddideamis ja suddjemis, mat dovddastit dehálašvuoda čadáhít doaibmaprogámma mearrádusaid eastadan dihtii mánáid vuovdima, mánnáprostitušuvnna ja mánnápornografija, nu maiddáa Stockholm- kongreassa 1996' julggaštusa ja doaibmaplána mii vuosttalda mánáid kommersiála seksuálalaš ávkkástallama, ja eará guoskevaš mearrádusaid ja ávžžuhusaid guoskevaš riikkaidgaskasaš orgánain,

mat doarvvi vuhtiiváldet dan mearkkašumi mii iešguđetge álbmogiid árbevieruin ja kultuvrralaš árvvuin lea máná suodjaleapmái ja oppalaš ovdáneapmái,

leat ovttaoavvilis čuovvovaččain:

Artihkkal 1

Áššebealit galget gielddit mánáid vuovdima, mánnáprostitušuvnna ja mánnápornografija nu mo dán protokoallas lea mearriduvvon.

Artihkkal 2

Dán protokoallas mearkkaša:

a) Mánáid vuovdin: juohke dahku dahje sirdin mas muhtin mánna dolvojuvvo ovttá olbmoss dahje joavkkus muhtin earái mávssu dahje eará addosa vuostá.

b) Mánáprostitúšuvdna: máná geaveahepmi seksuálalaš doaimmas mávssu dahje eará addosa vuostá.

c) Mánápornografija: juohkelágan ovdanbuktin, vaikko makkár gaskaomiin, máná mii lea searvvahuvvan duohta dahje govahallojuvvon eksplisihhtalaš seksuálalaš doaimmaide, dahje mangelágan ovdanbuktimiin máná iešguđetlágan sohkaheal' mihtilmas gorutlahtuid, váldosaččat seksuálalaš geaveahepmái.

Artihkkal 3

1. Juohke áššebealli galgá unnimusat sihkarastit ahte čuovvovaš dagut ja doaimmat ollásit galget gokčojuvvot riikka iežas ránggáštuslága bokte, ležžet dál badjelduolbmamat dahkkojuvvon sisriikkalaččat dahje riikkaidgaskasaččat, ovttaskasolbmuiin dahje organiserejuvvon doaimma bokte:

a) mii guoská mánáid vuovdimii nu mo definerjuvvon 2. artihkalis:

(i) fállat, doalvut dahje vuostáiváldit máná, beroškeahhtá makkár gaskaomiiguin, dainna ulbmiliin ahte:

- a) seksuálalaččat ávkástallat máná
- b) sirdit máná rumašlahtuid dietnasa ovddas,
- c) geavahit máná bággobargus.

(ii) leat mielde eahpevuoggalaš vugiin, gaskaolmmožin, viežžame adopšuvdnamedáhusa muhtin mánái gustojeaddji riikkaidgaskasaš rievttálaš instrumeanttaid vuostá,

b) fállat, háhkat dahje fidnet muhtin máná dahje láchit máná prostitúšuvvna geavahussii, nu mo 2. artihkalis definerjuvvo, ja

c) buvttadit, juohkit, lávdadit, importeret, eksporteret, fállat, vuovdit dahje mielaevttos hálddusatnit mánápornografija ovdalis namuhuvvon ulbmiliin nu mo 2. artihkalis defineret.

2. Áššebeali našuvnnalaš láhkamearrádusaid mielde, galgá seamma gustot jus geahččala čađahit dakkár daguid ja lea mielde dagaheame dahje oassálastime dakkár daguin.

3. Juohke áššebealli galgá fuolahit vai dakkár badjelduolbmamat ránggáštuvvot heivvolaš ránggáštusain mii vuhtiiváldá daguid duodalašvuoda.

4. Našuvnnalaš láhkaaddima mearrádusaid mielde, galgá juohke áššebealli mearridit doaibmabijuid, ulbmillaš vuogi mielde, čielggadan dihtii juridihkalaš olbmuid ovddasvástádusa badjelduolbmamiid ovddas mearriduvvon dán artihkalis nr. 1. Áššebeali riekteprinsihpaid mielde, sáhttá juridihkalaš olbmuid ovddasvástádus leat ránggáštanrievttálaš, siviilarievttálaš dahje hálddahaslaš šlájjas.

5. Áššebealit galget johtui bidjat buot heivvolaš rievttálaš ja hálddahaslaš doaimmaid sihkarastin dihtii ahte buot olbmot geat leat mielde máná adopteremis, čuvvot gustojeaddji riikkaidgaskasaš rievttálaš instrumeantaid.

Artihkkal 4

1. Juohke áššebealli galgá mearridit dárbbaslaš doaibmabijuid vai galgá sáhttit geavahit duopmoválddi ránggáštahtti daguid vuostá nu go namuhuvvon 3. artihkalis nr. 1, go ránggáštahtti dagut leat dahkkon riikka siskkobealde dahje muhtin skiiipas dahje áibmojohtolagas gullelaš guoski stáhtii.

2. Juohke áššebealli sáhttá mearridit dárbbaslaš doaibmabijuid vai galgá sáhttit geavahit duopmoválddis ránggáštahtti daguid vuostá nu mo namuhuvvon 3. artihkalis nr. 1 čuoovvovlaš dáhpusain:

a) go čuoččuhuvvon dagudahkki lea guoskevaš stáhta stáhtaboargár dahje sus lea iežas beaivválaš ássansadji dan guovllus,

b) go son geasa bahádahku čuohcá lea guoskevaš stáhta stáhtaboargár.

3. Juohke áššebealli galgá maid mearridit dárbbaslaš doaibmabijuid vai galgá sáhttit geavahit duopmoválddis ovdalis namuhuvvon ránggáštahtti daguid vuostá go čuoččuhuvvon dagudahkki lea áššebeali eatnamis ja go áššebealli ii miedit sus eará áššebeallái dainna ákkain go badjelduolbman lea dahkkojuvvon muhtin sin stáhtaboargáriin.

4. Dát protokoalla ii olgguš makkárga ránggáštanrievttálaš duopmoválddi mii lea siskkáldas lága mielde.

Artihkkal 5

1. Ráנגgáštahhti dagut mat leat namuhuvvon 3. artihkalis nr. 1 galget adnojuvvot leat oassin sirdinvuođus mat áššebeliin leat dálá sirdinšiehtadusain gaskaneaset, ja galget oktiibiddjot daiguin ráנגgáštahhti daguiguin mat addet vuođu sirdidihit dagudahkki buot boahhtevaš sirdinšiehtadusaid vuođu áššebeliid gaskkas, mearriduvvon dán šiehtadusa eavttuid mielde.

2. Jus muhtin áššebealli gii dahká dagudahkki sirdima evttolaš dan dihte go gávndo sohppojuvvon šiehtadus, vuostáiváldá sirdinjeardalaga muhtin eará áššebealis geainna ii leat sirdinšiehtadus, de sáhtá dán protokoalla atnit rievttálaš vuođđun sirdimii go ášši gusto ráנגgáštahhti daguide. Sirdin galgá dáhpáhuvvat sirdinjeardi stáhta láhkaeavttuid vuođu.

3. Áššebealit geat eai čana sirdimiid mearriduvvon šiehtadusaid duohká, galget gaskaneaset atnit ráנגgáštahhti daguid sirdinvuođđun. Sirdin galgá dahkkojuvvot eavttuid vuođu mat leat mearriduvvon sirdinjeardi stáhta lágain.

4. Dakkár ráנגgáštahhti dagut galget giedahallojuvvot, go leažžá jeardat sirdimis áššebeliid gaskkas, dego dagut livčče dahkkojuvvon eai dušše dan báikkis gos duođaid leat dahkkojuvvon, muhto maiddái daid stáhtaid eatnamiin mat leat geatnegahtton álggahit duopmaválddi 4. artihkala mielde.

5. Jus ovdanbiddjo sirdinjeardat muhtin ráנגgáštahhti dagu dihte nu mo namuhuvvon 3. artihkalis nr. 1, ja jus jerrojuvvon áššebealli ii sirdde čuočuhuvvon dagudahkki dahje ii dáhto sirdit, dagudahkki našunalitehta geažil, de galgá dat stáhta mearridit heivvolaš doaibmabijuid ovddidan dihtii ášši iežas gelbbolaš eiseválddiid ovdii rievttálaš čuovvleapmái.

Artihkkal 6

1. Áššebealit galget guhtet guoibmáseaset addit buot vejolaš doarjaga dutkamiid, ráנגgáštusaššiid ja sirdinproseassaid oktavuodas čadnojuvvon ráנגgáštahhti daguide nu mo namuhuvvon 3. artihkalis nr. 1, dás veahki addit duođastusaid viežžamis maid badjel ráđdejit, ja mat leat dárbbaslaččat ášši giedahallamii.

2. Áššebealit galget čadahit geatnegasvuodaideaset dán artihkkala nr. 1:ža mielde mii oktiidávista juohke šiehtadusain dahje eará ortnegiiguin mat gusket gaskaneas rievttálaš veahkeheami ektui mat áššebeliid gaskkas leat. Jus eai gávndo dakkár šiehtadusat dahje ortnegat, galget áššebealit veahkahallat guhtet guimmiideaset našuvnnalaš lágaid mielde.

Artihkkal 7

Našuvnnalaš lágaid mearrádusaid mielde galget áššebealit:

a) mearridit doaibmabijuid mat dahket vejolažžan duoguštit ja váldit ruovttoluotta čuovvovačča, go lea ulbmillaš:

(i) gálvvu nu mo omd. materiála, opmodaga ja eará ávdnasiid mat leat geavahuvvon čađahit dahje láchčit dili rihkolaš daguide dán protokoalla mielde,

(ii) dietnasa mii bohtá dakkár rihkolaš doaimmain,

b) čađahit nuppi áššebeali ávžžhusaid vuodul duogušteami dahje ruovttoluotta váldima gálvvus dahje dietnasis mii lea namuhuvvon a) bustáva i) ja ii) vuolde,

c) mearridit doaibmabijuid das ahte gaskaboddosaččat dahje loahpalaččat giddet lanjadagaid mat leat geavahuvvon dakkár ránggáštahhti daguide,.

Artihkkal 8

Áššebealit galget mearridit heivvolaš doaibmabijuid suddjet daid mánáid rivttiid ja beroštumiid geat leat gillán daguid mat leat gildojuvvon dán protokoalla mielde, buot dásiin ránggáštusrievttálaš proseassas, erenoamážit dan bokte go:

a) dovddastit guoskevaš mánáid hearkivuoda ja láchčit áššemeannudeami dainna lágiin ahte fuolaha daid mánáid erenoamáš dárbbuid, dás maid sin erenoamáš dárbbuid vihtanin,

b) dieđihit guoski mánáide sin vuoigatvuodaid birra, sin rolla ja ášši viidodaga birra, goas ášši bohtá ovdan ja mo ášši ovddasjohtá ja dasa lassin mii guoski áššis mearriduvvo.

c) diktet guoski mánáid oaiviliid, dárbbuid ja vuorjašumiid biddjot ovdan ja árvoštallojuvvot ášši vuolde jus persovnnalaš beroštumit guoskkahuvvot, dakkár vugiin mii lea dohkálaš našuvnnalaš rievtti proseassanjuolggadusaid mielde,

d) fállat guoski mánáide ulbmillaš doarjjabálvalusaid olles ránggáštusrievttálaš proseassas,

e) suddje, go lea ulbmillaš, guoski mánáid priváhtaeallima ja identitehta, ja dasa lassin mearridit doaibmabijuid našuvnnalaš lágaid mielde vai garvet ahte dárbbasmeahtumiid lávdaduvvojit dieđut mat sáhttet dagahit mánáid identitehta dovddusin,

f) dárbbu mielde fuolahit ahte guoski mánát, ja sin bearrašat oktan vihtaniiguin, gáhttejuvvojit áitagiid vuostá dahje mávssahemiid vuostá,

g) garvet dárbbasmeahttun maŋŋonemiid go dahket áššemearrádusaid, ja mii guoská riektecealkámušaid ollásuhttimii dahje mearrádusaide mat addet buhtadusa mánáide geat leat gillán dakkár daguid dihte.

2. Áššebealit galget sihkkarastit ahte eahpesihkarvuohta gillájeaddji duohta agi ektui ii galgga hehttet ahte ášši dutkojuvvogoahhá, dás maid dutkat gillájeaddji agi ovdan oazžut.

3. Áššebealit galget sihkkarastit ahte máná buoremus álohii galgá leat vuodđo-
vuhtiiváldin riektevuogádaga áššemeannudeamis mánáid ektui geat leat gillán ránggástahtti daguid nu mo čilgejuvvon dán protokoallas.

4. Áššebealit galget mearridit doaibmabijuid mat fuolahit heivvolaš oahpahusa, erenoamážit juridihkas ja psykologiijas, olbmuide geat barget mánáiguin geat leat gillán dakkár ránggástahtti daguid dihte mat dán protokoalla mielde leat gildojuvvon.

5. Áššebealit galget, go lea ulbmillaš, mearridit doaibmabijuid mat suddjejit daid olbmuid ja /dahje servviid sihkarvuođa ja integritehta geat barget eastademiin ja/dahje suddjemiin ja veajuiduhttimiin dakkár mánáid ektui geat leat gillán dakkár ránggástahtti daguid.

6. Ii mihkkege dán artihkkalis galgga dulkojuvvot dan láhkái ahte vahágahtá dahje ii leat oktiiheivvolaš áššáskuhttojuvvon olbmo vuoigatvuodain oazžut vuoigalaš ja bealátkeahes diggeášši rievttis.

Artihkkal 9

1. Áššebealit galget mearridit dahje nannet, čadahit ja juohkit dieđuid lágaid, hálddahaslaš doaimmaid, sosiálalaš politihka ja sosiálalaš ortnegiid birra, eastadan dihtii rihkolaš daguid mat leat namuhuvvon dán protokoallas. Erenoamážit galgá deattuhuvvot ahte suddjet mánáid geat leat erenoamáš hearkkit dakkár daguid dihte.

2. Áššebealit galget bargat dan ovdii ahte almmolašvuoda dihtomielalašvuoha bajiduvvo oppalaččat, dás mánáid, buotlágan ulbmillaš diehtujuohkinneavvuid bokte, oahpahusa ja oahpaheami bokte, eastadeaddji doaimmaid ektui ja vahágiid ektui maid rihkolaš dagut leat váikkuhan ja mat čilgejuvvojit dán protokoallas. Go áššebealit ollášuhttet geatnegasvuodaid dán artihkala mielde, galget sii servodaga hástalit, ja erenoamážit mánáid ja mánáid geat leat dakkár daguid gillán, oassálastit daidda diehtujuohkin-, oahpahas- ja oahpahanprošeavttaide, maiddá riikkaidgaskasaččat.

3. Áššebealit galget mearridit buot čadahahtti doaimmaid sihkkarastit ahte gillájeaddjit geat dakkár daguid leat gillán ožžot buot heivvolaš veahki ulbmillaš vuogi mielde, dás ollásit sosiálalaš searvvaheami ja ollásit rumašlaš ja psykalaš veajuiduhttima.

4. Áššebealit galget sihkkarastit ahte buot mánát geat leat gillán dakkár ránggáštahtti daguid maid dát protokoalla čilge, ožžot dohkálaš ortnegiid maid vuodul sáhttet ohcat vahátbuhtadusa, almmá vealaheami haga, sis geain lea rievttálaš ovddasvástádus.

5. Áššebealit galget mearridit heivvolaš doaibmajuid mat beaktilit gildet lávdadit ja buvttadit materiála mas máinnašuvvojit rihkolaš dagut, nu mo čilgejuvvo dán protokoallas.

Artihkkal 10

1. Áššebealit galget dahkat buot dárbbalaš mearrádusaid nannen dihtii riikkaidgaskasaš ovttasbarggu mánggabealát, regiovnalaš ja guovttebealát ortnegiid bokte eastadit, almmustahttit, dutkat, ránggáštusii čuovvolit ja ránggáštit ovddasvástideaddji olbmuid daguid ovddas mat gusket mánáid vuovdimii, mánnáprostitušuvdnii, mánnápornografijii ja mánáidseksaturismii. Áššebealit galget maid ovddidit riikkaidgaskasaš ovttasbarggu ja ovttaidahttima iežaset eiseválddiid, našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš ii-stáhtalaš servviid ja riikkaidgaskasaš servviid gaskkas.

2. Áššebealit galget ovdánahttit riikkaidgaskasaš ovttasbarggu ovddidan dihtii mánáide geat dakkár daguid leat gillán rumašlaš ja psykalaš veajuiduhttima, sosiálalaš searvvaheami ja ruovttoluotta máhccama ruovttueatnamii.

3. Áššebealit galget ovdánahttit nannosat riikkaidgaskasaš ovttasbarggu eastadit vuollásaš árttaid, nu mo geafivuoda ja heajos ovdánahttima, mat dagahit mánáid hearkkesvuhtii mánnávuovdima, mánnáprostitušuvnna, mánnápornografiia ja mánáidseksaturismma ektui.

4. Áššebealit geain lea dat vejolašvuohta, galget addit ekonomalaš, tehnikkalaš ja eará doarjagiid doaibmevaš mánggabealát, regiovnalaš, guovttebealát dahje eará prográmmaid bokte.

Artihkkal 11

Ii mihkkege dán protokoallas galgga guoskkahit makkárge mearrádusaid mat buorebut sáhttet duohtandahkat máná vuoigatvuodaid ja mat gávdnojit:

a) muhtin áššebeliid našuvnnalaš lágain, dahje

b) riikkaidgaskasaš lágain maida guoskevaš stáhta lea čadnon.

Artihkkal 12

1. Guovtti jagi sisa maŋŋil go protokoalla lea fápmui biddjon muhtin áššebeali dáfus, galgá áššebealli sáddet raportta Komiteai máná vuoigatvuodaid várás ollislaš dieđuiguin doaibmabijuid birra mat leat dahkkojuvvon čadahit protokoalla mearrádusaid.

2. Maŋŋil go dát ollislaš raporta lea ovdanbiddjon, galget buot áššebealit oassin bidjat raporttaide maid ovdanbidjet Komiteai máná vuoigatvuodaid várás konvenšuvnna 44. artihkala mielde, juohke ođđa čuvgehusa protokoalla čadaheami ektui. Protokoalla eará áššebealit galget ovdanbidjat raportta juohke viđát jagi.

3. Komitea máná vuoigatvuodaid várás sáhtta áššebeliin bivdit lassi čuvgehusaid mat gusket dán protokoalla čadaheapmái.

Artihkkal 13

1. Dát protokoalla lea vuolláičáliheapmái juohke stáhtii mii lea konvenšuvnna áššebealli dahje sidjiide geat dan leat vuolláičállán.

2. Dát protokoalla galgá dohkkehuvvot dahje lea rabas vuostáiváldimii juohke ovttá stáhtii. Dohkkehan- dahje vuostáiváldindokumeanttat galget vurkkoduvvot Ovttaštuvvon našuvnnaid válđočállii rádjosis.

Artihkkal 14

1. Dát protokoalla galgá fápmui biddjot golbma mánu maŋŋil go logát dohkkehan- dahje vuostáiváldindokumeanta lea vurkejuvvon rádjosisii.

2. Juohke stáhta gii dán protokoalla dohkkeha dahje vuostáiváldá dan maŋŋil go lea biddjon fápmui, galgá fápmuidahttit protokoalla ovttá mánu sisa beaiváduvama rájes go guoskevaš stáhta lea vurken rádjosis dohkkehan- dahje vuostáiváldindokumeantta.

Artihkkal 15

1. Juohke áššebealli sáhtá eretcealkit dán protokoalla goas dáhtoš čálalaš dieđuin Ovtastuvvon našuvnnaid váldočállái, gii das maŋŋil galgá dieđihit konvenšuvna eará áššebeliide ja buot stáhtaide mat leat vuolláičállán konvenšuvna. Eretcealkin fápmuiduvvo ovttá jagi maŋŋil beaiváduvama go Ovtastuvvon našuvnnaid váldočállái vuostáiválddii dieđu.

2. Eretcealkin ii galgga mielddisbuktit ahte guoskevaš áššebealli lea friddjabeassan dán protokoalla geatnegasvuodain daguid ektui mat dáhpáhuvvat ovdal dan beaivvi go eretcealkin lea fámus. Eretcealkin maidái ii galgga mangle láhkái guoskkahit viidásit áššemeannudeami áššis mii juo lea ovdanváldon meannudeapmái komiteas ovdal dan beaivemeari go eretcealkin gusto.

Artihkkal 16

1. Juohke áššebealli sáhtá evttohit rievdadusa ja sáddet evttohusa Ovtastuvvon našuvnnaid váldočállái. Váldočállái galgá das maŋŋil rievdadusevttohusa almmuhit buot áššebeliide, ávžžuhusain sin dieđihit jus dáhttot ahte dollojuvvo áššebeallekonferánssa mas evttohusat meannuduvvojit ja jienastuvvojit. Jus okta goalmádasoassi áššebeliin, njeallje mánu sisa almmuheami beaiváduvama maŋŋil dáhttot dakkár konferánssa, galgá Váldočállái gohččut konferánsii Ovtastuvvon našuvnnaid olis. Juohke áidna rievdadus maid eanetlohku konferánssa oassálastiin mearrida, galgá biddjot Váldočoahkkima dohkkeheapmái.

2. Rievdadus mii lea mearriduvvon dán artihkala nr. 1 mielde, galgá fápmui biddjot go lea dohkkehuvvon Ovtastuvvon našuvnnaid váldočoahkkimis ja go guokte goalmádasoassi áššebeliin leat dohkkehan rievdadusa.

3. Go rievdadus fápmui biddjo, geatnegahtá dat áššebeliid geat leat dohkkehan rievdadusa, ja muđuid leat eará áššebealit ain geatnegahttojuvvon dán protokoalla mearrádusain ja jus ležžet rievdadusat maid ovdalaččas leat dohkkehan.

Artihkkal 17

1. Dát protokoalla, gárvvistuvvon arábalaš-, kiinna-, eaŋgalas-, fránskka, ruošša- ja spánskaġillii mas teavsttat gustojit seamma dásis, galgá vurkkoduvvot Ovtastuvvon našuvnnaid válđočálli rádjosis.

2. Ovtastuvvon našuvnnaid válđočálli galgá sáđdet dán protokoalla duđaštuvvon máŋgosiid buot konvenšuvnna áššebeliide ja buot stáhtaide mat dan leat vuolláičállán.

Olggosaddi:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta

Almmolaš ásausat sáhttet dingot
lassigáhppálagaid dáppe:
Departemeantaid sihkkarvuoda- ja bálvalusorganisašuvdna
www.publikasjoner.dep.no
E-poasta: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Daja dán publikasuvdnakoda: Q-0648 S
Deaddileapmi: Departemeantaid sihkkarvuoda- ja
bálvalusorganisašuvdna - 02/2015 - 200